

© Sheikh Hassan M. Saffar

Kimechapichwa na:

Sh. Hassan Musa Saffar
P.O. Box 1322
Qatif 31911

Tel: + 9663855521

Fax: + 966385126

Website: www.saffar.org
Email: office@saffar.org
Saudi Arabia

Kimefasiriwa na:

Ustadh K. Kea
Mombasa
Kenya

Mhariri:

A. Mohamed
2007 A.D.

MADHEHEBU
NA
NCHI

Sheikh
Hasan Musa Saffar

YALIYOMO

MWANZO WA MAHOJIANO	1
Taqiyya	3
Wakati wa utoto	5
Lakini wanavyuoni wa Sunni walikuwako wapi?.....	8
Kuishi pamoja.....	13
Ni tofauti ya utaiifa ama ni hofu tu isiyokuwapo.....	17
Mji mmoja na utaratibu mmoja.....	19
Kitabu <i>Al-Kafi</i> na daraja yake kwa mashia.....	24
Kipindi cha kujiunda kitaifa.....	26
Najaf na kutafuta elimu.....	31
Swali muhimu zaidi.....	36
Ibnul Alqamy katika historia.....	38
Msimamo wa Shia juu ya marekani.....	40
Najaf tena na hawza.....	40
Pesa na uzito wa jamii kwa Marjaa.....	43
Hali ya Kuwait, je ni kutengana au kusaidiana?.....	45
Imam Khomeini.....	47
Hali ya mashia wa Lebanon.....	50
Tofauti ya Sunni na Shia.....	51
Bali ni Qur'an kamili.....	59
Tatizo pekee na gumu.....	59
Makhawariji au Maamawy?.....	62
Lakini tutaanza vipi?.....	69
Mifano ya Iraq na Lebanon.....	76
Mvutano wa kijamii Kuwait.....	81
Kutokea mema na kuona ukorofi.....	85
Kukutana muhimu kwa kihistoria.....	89
Kurudi Qatif.....	91

Mwamko wa Sunni na Shia.....	94
Lakini msimamo wa watu wa kwenu ulikuwa vipi.....	96
Kazi ya marjaiyya (uongozi wa mujtahid) wa Shia..	103
Madhehebu ya Jaa'fariyya, ni ya tano?.....	106
Uzoefu wa maka mingi.....	117
Je Saffar ni Khomein wa Qatif?.....	118
Mandhari ya Ashura na picha yake isiyofaa.....	121

**YAFUATAYO NI MAHOJIANO KATI YA
MWANACHUONI WA KISHIA WA SAUDI ARABIA,
SHEIKH HASAN MUSA SAFFAR NA MWANDISHI WA
GAZETI AL-RISALA, ABDUL-AZIZ KASSIM,
LILILOLEWA TAREHE 1 OKTOBA 2004, NCHINI
SAUDIARABIA**

Mwandishi: Kwa kuanzia tunakushukuru kwa kukubali mwaliko wa kuwa mgeni wa heshima katika mahojiano na nakala ya '*Mukashafat.*'

Kwanza nigelipenda kuomba ruhusa ya wafuasi wako na wanafunzi wao ili nianze kukuuliza maswali yangu ya waziwazi.

Sheikh: Kwanza ningelienda kuwashukuru kwa ziara hii na pia kupata fursa hii ya kufanya mahojiano na kuweza kueleza wasomaji watukufu na wananchi walioko sehemu mbalimbali na wenye mielekeo tofauti, na hii ni hatua ya kwanza ya kuishi pamoja, kujuana na kusaidiana kwa ajili ya maslahi ya pamoja, kwetu na kwenye dini yetu.

Nawaahidi kuwa mazungumzo yangu yatakuwa huru kabisa, siamini kama kuna kitu cha kuficha. Ama kuhusu yapi ya kuchapishwa nyinyi ndio mnaojua cha kukichapisha na kukiacha.

Ama kuhusu mimi kuwa wazi ninapojibu hakuna kizuizi kinachonizuia kuwa hivyo au mtu kama mimi kufanya hivyo kwa maslahi ya umma, wakati huo huo kushikamana na adabu za kujadiliana na kuzungumza katika Uislamu.

Kulingana na wafuasi, naamini kwamba hali ya kidini au ya mashekhe na wanavyuoni wamejiweka katika nafasi ya juu no juu ya wafuasi wao inayowazuia wafuasi wao wengi wawe wazi au wathubutu kuzungumza nao, hii naona yahitaji iondolewe.

Mtume (s.a.w.w.) alipokuwa akizungumza na bedui mmoja aliyekwenda kumuona, yule bedui alikuwa akitetemeka, Mtume akamwambia: "Tulia, mimi ni mtoto wa mwanamke mmoja tu aliyekuwa akila nyama kavu Makka."

Kila mwanachuoni wa kidini anapokuwa mnyenyekevu kwa watu ndivyo anavyoweza kuwaingia zaidi ndani ya nyoyo zao, wao wanazidi kuathirika naye. Lakini sasa tunaishi katika katika enzi ambazo tunaona viongozi wakubwa na wanasiasa wenye uwezo na utawala lakini watu wanashindwa hata kuwapinga.

Na haifai kwa viongozi wa kidini wapende kuwa na utisho unaowafanya wasiwe wazi, lakini yote hii inatokana na jinsi watu wanavyoheshimu dini yao na kuwazingatia wao kuwa ni marejeo ya dini yao.

Na katika kikao hiki cha unyenyekevu ningelipenda kuchukua fursa hii kuwa hata wapinzani wa baadhi ya maoni yangu na wanaokubliana na rai zangu waseme kwa uwazi kabisa; huenda wakati mwingine kuna watakaohisi kuwa mfano kama huu hupatikani katika kikao changu lakini si kweli.

Kwa hivyo nakuahidi nitazungumza na kila nionaye kuwa ana kukereketwa, kwa sababu ni lazima tukubali uwazi kwa hiyo ndio nia inayofungua mafundo ya muda mrefu na nyeti.

Taqiyya

Mwandishi: Mwanzo huu kwa kweli unatoa habari njema kwa sheikh, nami nimefurahi sana kwa roho hii ya uwazi, Kabla ya kuomba ruhusa yako (kicheko!).

Ni kweli kwamba ipo haja ya kuondoa daraja kubwa lililoko kati ya watu wetu, wanavyuoni wetu na wahubiri wao. Kabla ya kuanza kukuuliza, hebu niwe wazi na wewe, kwa sababu wasomaji wengi watayasarifu mazungumzo yako kuwa ya 'taqiyya' kwa hivyo ningelipenda ufafanue juu ya maudhui haya.

Sheikh: Maudhui haya yamezungumzwa mara nyingi sawali katika hafla nyingi yatingiza kupekua juu ya mashia kuitumia 'taqiyya.' Kwa bahati mbaya matokeo ya migongano ya kidini yanasababishwa na ya kimadhehebu.

Taqiyya si jambo la Shia tu, bali ni jambo liko katika Qur'an na katika Uislamu kwa ujumla, katika Aya nyingi za Qur'an tukufu imesitizwa kwamba mwanaadamu anapokuwa katika mazingira anapohofia aisipatwe na madhara nafsini kwake, au mahali anapohisi maoni yake yatamletea matatizo basi ataitumia ili kujikinga maisha na maslahi yake.

Qur'an tukufu yasema: "Ila mtakapofanya hivyo (kwa ajili ya) kuogopa shari zao: Pia yasema: "Ila yule mwenye kulazimishwa na hali moyo wake umetulia kwenye imani." Aya nyinine : "Akasema yule mtu mwenye imani akificha imani yake.." Ziko Aya zinazoonyesha Taqiyya kihujumla. Katika vitabu vya tafsiri twaona kila mwanachuoni kwenye Aya hizi hutaja ufahamu huu, hata katika Fiqh marejeo mbalimbali mafakihi wakifanya utafiti juu ya mambo hayo ya kulazimishwa.

Lakini Sheikh, hoja juu ya haya ni pale hali inapokuwa mbaya sana, lakini tumegundua ndugu zetu wa Shia wameifanya kama ndio msingi wa jamii yao.

Sheikh: Hali hii imesababishwa na mazingira wanayoishi, hapa sisi twataka tuzungumzie msingi wa *Taqiyya*, je hiyo iko katika Uislamu..wakati Shia wanapolaumiwa kwa kuitumia, na je haipo Uislamuni au hipo? Ama kuitumia sana hii yarudi kwa mtu anayeitumia na hali zake. Na wanavyuoni wote wanazungumzia juu ya kudhikika ni kuwa mtu mwenyewe ndiye atakayekisia kiasi cha ule uzito kama vile Uislamu unapomruhusu mtu akidhikika ale mzoga, kiasi cha dharura, Fiqh haikadirii bali ni mtu mwenyewe, na hili ndilo Shia walilolifanya wenyewe.

Kuna mjadala baina ya wanavyuoni, je *Taqiyya* yafaa kuifanya kwa dhalimu kafiri tu au hata dhalimu muislamu? Baadhi ya Sunni wanasema kuwa huenda ikafaa kwa dhalimu kafiri na kwamba Aya za *Taqiyya* mtiririko wake ni dhalimu kafiri.

Baadhi ya Sunni na Shia wote wanaona kuwa *Taqiyya* ni kwa kafiri na muislamu hali inapobidi hivyo, mfano madhehebu ya Shafii yanasema: Kunapokuwa matatizo kati ya waislamu na kafiri, hapo yafaa, kwa kulinda nafsi.

Imetajwa katika kitabu lilichotolewa Kuwait na Wizara ya mambo ya kiislamu Juz. 13, Uk. 196: "Watu wa Hambali wanaona haifai kuswali nyuma ya fasiki au mzushi isipokuwa Swala ya Ijumaa na Idi, inayoswaliwa mahali pamoja tu katika mji, akiogopa mtu kuswali nyuma yake basi ataswali Swala ya *Taqiyya*, kisha atairudia Swala yake tena..

Na Ibn Quddama ametaja kuwa mtu ataswali nyuma yake lakini atatia nia ya Swala ya peke yake."

Na wakati wanavyuoni walipokuwa Sunni wakati wa mtawala Maamun walipoambiwa waseme kuwa Qur'an imeumbwa, walitumia *Taqiyya*. Na upande mwingine Shia wanapoitafiti *Taqiyya* hufanya hivyo kwa misingi miwili: Kwanza kuondoa madhara ya mtu binafsi, na msingi wa pili ni kuondoa madhara kwa umma na umoja wa kiislamu.

Wakati wa utoto

Sasa Tungelipenda tuzungumzie kuhusu kipindi chako cha utoto ulipokuwa mdogo. kuzaliwa kwako na kukulia katika jamii yako.

Nimezaliwa mjini Qatif mnamo mwaka 1958 (A.D.) – 1377(A.H.), katika familia isiyo na kipato lakini yenye dini, kwani baba yangu upande wa baba alikuwa mwanachuoni, pia babu yangu upande wa mama alikuwa ni khatibu, hata ammi zangu, ndugu na pia baba yangu alikuwa akijishughulisha na mambo ya dini ambaye alisoma misingi ya dini kidogo, kisha hali ya kimaisha ikambidi afanye kazi mbalimbali nyingine lakini alishughulika na mambo ya kidini.

Nikakuwa katika hali hii na katika mkoa wenye dini unaofanywa minasaba na tafrija za kishia, kama vile tuna siku za Ashura kila mwaka, siku kumi za mfungo nne ambapo huwa ni kama kipindi cha mazingira ya kidini kwa elimu ya jamii, kwa wanawake, wanaume, wadogo, wakubwa wote hushiriki, nayo ni kukumbuka masaibu ya kufa shahid kwa Imam Husein (a.s.) mjukuu wa Mtume (s.a.w.).

hapo hutajwa majanga yaliyowasibu Ahlu-bayt wa Mtume huko Karbala mwaka 61 (A.H.), na mwezi wa Ramadhani pia huwa kuna majilisi na madarasa usiku ili kutoa waadhi, kuongoza watu, Kutaja sera ya Mtume (s.a.w.) na ya Ahlu-bayt wake, kutaja hukmu za sharia juu ya Swaumu, Swala, na mengineyo. Na kila Imam hutajwa na kukumbukwa, kulingana na historia ile siku aliyozaliwa na ile aliyokufa, hapo huja khatibu akazungumza juu ya Imam huyo.

Nilipokuwa mdogo nilikuwa nikienda na babangu katika majilisi hizi, nikapendelea nami nifuate njia hii, nikapenda nafasi ya kuhutubu, nakumbuka nilipokuwa darasa la nne nikiwa na umri wa miaka kumi, nilikuwa nikiwakusanya watoto wa eneo letu nikiwahutubia kama khatibu anavyohutubu.

Hakika wasomaji wetu watajua kwa mara ya kwanza ufafanuzi wa madhehebu ya Shia, nakuuliza kama mwandishi, swali langu ni: Je ulihifadhi Qur'an ukiwa na miaka kumi?

La, sikuhifadhi yote, bali nilikuwa nimejifundisha kuisoma yote na kuhifadhi baadhi yake, katika vyuo vilivyokuwa vingi hapo kwetu wakati huo. Vilikuwa vikifundisha kusoma Qur'an lakini si hatukuwa na madrasa za kuhifadhisha Qur'an.

Nilianza kuhutubia watoto wa rika langu mpaka watu wazima wakaanza kuhudhuria, wakagundua kuwa yale niyasemayo ni yale niliyoyasikia kutoka kwa wanavyuoni na makhatibu, wakawa wakiniita nihutubu, nami umri wangu wakati huo ni miaka kumi na miwili tu, nikihutubu kama makhatibu wengine mjini, watoto wenzangu wakanipa moyo sana, habari zikaenea huko

Ahsaa kwamba kuna mtoto anayehutubu, kusoma na kuhifadhi, nikaalikwa huko, kisha pia nikaalikwa sehemu zingine kama vile Bahrain na Kuwait, hii ndiyo iliyonipa moyo kujihusisha zaidi na masomo ya ilmu ya sharia baada ya kumaliza ilmu yangu ya msingi.

Sawa, baada ya haya ningelipenda ututajie baadhi ya waalimu na mashekhe zako uliovutiwa nao ulipokuwa mdogo.

Sheikh: Nilivutiwa sana na baadhi ya mashekhe wa kwetu-katika mbinu za kuhutubu kwangu- kama vile Sheikh Seyyid Hashim Seyyid Sharafud din (1323-1387 A.H.) kutoka mji wa Safwa. Pia Sheikh Khatibu Abdul - Haid Al-Marhuni, na Sheikh Said Abul-Makarim ambao bado wako hai, na makhatibu wengine, lakini hao watatu ndio walinivutia zaidi na saa nyingine nahifadhi wayasemayo na kuwahutubia watu wengine.na saa nyingine nahifadhi wayasemayo na kuwahutubia watu wengine.

Baada ya hapo nikaingia kwenye vitabu na kuelimika kwa dhati na kwa kuwa nilikuwa nikihutubia huko kulinifanya niwe karibu zaidi na wanavyuoni. Miongoni mwao ni Sheikh maarufu wa Qatif, Sheikh Faraj Al-Imran (1321-1398A.H.).

Huyu alikuwa mwanachuoni mkubwa na anayeheshimiwa mno na kuaminiwa na watu, nilikuwa naye kila siku hasa wakati wa mapumziko ya kipindi cha kiangazi, nilivutiwa naye sana hasa jinsi alivyokuwa akijibu maswali, na alijulikana kwa uwazi wake na kumbukumbu zake za kihistoria, na alikuwa na kitabu kilichotumiwa kama marejeo katika historia kiitwacho '*Al-Azharul arjiyya fil athaaril farjiyya*'.

Yeye alikuwa kiandika matukio ya kila siku, anayekutana naye, anayezungumza naye, anayemzuru, vitabu vyake, mashairi yake na majibu yake ya dini akisajili kila kitu, na akichapisha juzuu baada ya juzuu, hata alipofariki, idadi ya juzuu zake zilifikia kumi na tano.

Nilifurahishwa sana na kitabu hiki na kuikisoma kila siku na pengine zaidi ya mara moja, na hapo ndipo nilipowajua wanavyuoni wengine watajwapo, basi hujikuta nina hamu ya kujuana naye huyo aliyetajwa katika kitabu, hata niliposafiri kwenda Iraq na Iran kwenda kuwaona mashekhe waliotajwa na Sheikh kuwa aliwatembelea, nami nikawazuru kwa sababu majina yao yalikuako akilini mwangu.

Pia kulikuwa na masheikh wengine kama Sheikh Mirza Husein Al-Barki (1329-1395 A.H.). Lutfy Al-Manfluty, Abdalla Al-Ayayili, George Jardaqa na George Zaydan na wengineo, na alikuwa akinukuu ibara kutoka kwa vitabu hivi, hilo likanifanya niwe na hamu ya kuvisoma.

Miongoni mwa niliopendezwa nao ni Sheikh Abdul-Hamid Al-Khatty (1331-1422 A.H.). Aliyekuwa kadhi wa mahakama ya nyakfu na mirathi wa Qatif, huyu alikuwa mwanachuoni, fasihi aliyekuwa akitoa darsa za Fiqh kila usiku katika msikiti wake baada ya Swala ya Maghribi na Isha, nilikuwa nikihudhuria kila siku na kufaidika sana. Pia nilivutiwa na Sheikh Ali Al-Marhuni, huyu alikuwa mwanachuoni, khatibu, na mnyenyekevu.

Lakini wanavyuoni wa Sunni walikuwako wapi?

Naelewa jinsi ulivyoathirika na wanavyuoni wa kwenu, lakini je hukuvutiwa na wanavyuoni wa Sunni uliowasikiliza?

Wakati huo hakukuwa na uwazi (wa kujuana), kwa hivyo sikuweza kumjua mwanachuoni au khatibu yeyote wa Sunni.

Mwandishi: Je naweza kusema wazi hapa kwamba, kulingana na jibu lako, kuna fikra zilizoganda kwa jamii dhidi ya wengine, na kuwaona wengine kama mwiko kwao.

Ndio, mwanzo wa maisha yangu makuzi yangu yalikuwa yamezungukwa na mazingira ya kwetu Qatif ya Shia tu, sikuweza kuwajua wanavyuoni wa Sunni lakini nilivijua baadhi ya vitabu nilivyovisikia kutoka kwa masheikh wanapozungumzia vitabu hivyo hapo nilivisoma, na wanavyuoni wa Shia maktaba zao zimejaa vitabu vya Sunni kama Sheikh Faraj Al-Imran, na Sheikh Mirza Hasan Al-Bariki wana maktaba ambayo vitabu vya Sunni ni vingi kuliko vya Shia.

Nikawa navisoma, na wanavyuoni wetu wakitoa dalili kutoka humo, kwenye maoni ya tafsiri na ya Fiqh, lakini kwenye uhusiano wa kijamii hatukuwa na uhusiano wa kujuana na wanavyuoni wa nje ya madhehebu yetu.

Mwandishi: Je bado kuna kutokaribiana katika wakati wetu huu wa sasa tunaishi na hasa mji wa Qatif?

Hivi sasa kuna uwazi kwa sababu ya kupanuka kwa mawasiliano, kutangamana kwenye vyuo vikuu na makazini, lakini katika jamii bado kidogo hakujafunguka kati ya pande mbili, na hivi sasa kunajitokeza picha nyingine, Shia wanajaribu kuwa karibu na upande mwingine, lakini upande wingine bado haujakuwa wazi.

Mimi binafsi nawatembelea masheikh wa kisunni na makadhi wa mahakama kuu wa Qatif lakini hadi sasa hatujafanikiwa kuwakinaisha hata mmoja wao kututembelea, ila ilitokea kadhi mmoja mwaka uliopita alikubali kumtembelea Sheikh Swaleh Darwesh, na kwenda kwake ni kwa ajili ya mazungumzo yahasuyo jamii ya Qatif.

Yaonekana Sheikh, matukio mengi ya kihistoria yanahitaji muda wa kuyatatua, hapo wenye akili watakapoweza kuyatatua.

Sisi, hivi sasa, tuko katika kipindi cha kuleleza hali, ama kuyachambua kuna maneno mengi mno.

Mwandishi: Sawa, hapana neno, hebu turudi kwenye kipidi chako cha kusoma, ni kama ulikuwa umeelekea upande wa kidini, je hukuinglia elimu nyingine kama za fasihi, mashairi na falsafa.

Kusoma kwangu wakati huo upande wa fasihi na fikra kulikuwa ni kidogo, nilisoma vitabu vya Taha Husein, Abass Mahmud Al-Uqqad na Manfluti, na hivi ni vya ni vya fasihi lakini vyagusa upande wa kidini. Nilikuwa nikisoma kile kinachohusu dini wakati huo wa mwanzo mwanzo.

Je kulikuwa na mtu aliyekuwa akimuongoza, akimlea kielimu na kufuatilia anachokisoma mtoto Hasan Saffar wakati huo?

Sheikh: Mambo hayakuwa hivyo wakati huo, bali ni mapenzi ya mtu na bidii yake, hakukuwa na mwanachuoni aliyetilia umuhimu kukusanya wanafunzi

Na wafuasi na kuwalea, wanavyuoni wengi niliojuana nao walikuwa kwenye kiwango cha kijamii kwa ujumla, wakihutubu kenye kadamnasi ya watu, pengine kulikuwa na baadhi yao wenye wanafunzi waliokuwa wakisoma kwao masomo ya dini lakini kwa kikomo chake tu, na kulikuwa na baadhi ya wanavyuoni kwenye majlisi zao wakikuza ilimu kwa kiasi kidogo tu.

Harakati za kielimu wakati huo Qatif zilikuwa dhaifu, idadi ya wanavyuoni na wanafunzi huo ilikuwa ni chache, lakini baadaye kulitokea badiliko wakatoka kwa wingi wanafunzi wa dini kwenda kusoma

Idadi ya wanavyuoni na wanafunzi wakati huo ilikuwa ni chache, lakini baadaye kulitokea badiliko wakatoka kwa wingi wanafunzi wa dini kwenda kusoma na tukawa na idadi kubwa ya wanavyuoni na wanafunzi wa dini, lakini wakati huu-nazungumzia kipindi cha mwaka 1385 A.H.-wanavyuoni mjini Qatif na vitongoji vyake walikuwa ni wachache wakihesabika kwa vidole.

Kulikuwa na mahatibu wengi lakini si kila hatibu ni mwanachuoni. Ni wachache waliosoma ilimu ya sharia, wengi wao walisoma mashairi na historia.

Mwandishi: Madrasa ulizosoma, je zilikuwa ni za kiserikali au ni vyuo tu?

Nilisoma elimu yangu ya msingi katika Madrasa ya Zainul-abidina, sekondari ya kati katika Madrasa ya Ami zote ziko Qatif.

Mwandishi: Zimebaki kumbukumbu nyingi tamu za wakati wa utoto zisizofutika, ni zipi unazozikumbuka hadi sasa ukiwa katika umri huu Sheikh.

Zimebaki kumbukumbu nyingi tamu za wakati wa utoto zisizofutika, ni zipi unazozikumbuka hadi sasa ukiwa katika umri huu Sheikh.

Sheikh: Ninachokikumbuka sana ni baadhi ya waalimu wa kipalestina na wakijordan walikuwa wakati mwingine wakituzungumzia hali ya Palestina na yanayotokea Jordan na wengine wakitaja fikra za uzalendo wa kiarabu, na yanayohusiana na Jamal Abdu Nasir, niliyasikia haya kutoka kwa walimu ambao wengi walikuwa si wasaudi, kwa hivyo nilisikia juu ya miji yao, madrasa ikanipa picha nyingine mpya tofauti na mahali ninapoishi.

Kingine ni kuwa wakati huo tulikuwa tukiishi kwa tabu kutoka kwa usimamizi wa shule na waalimu, kulikuwa na ukali usio na kikomo. Nakumbuka mwanafunzi alikuwa akichapwa viboko kwa kosa dogo sana, na wengine kuwekwa juani, au darasa zima kuadhibiwa kwa kosa la wachache tu.

Mwandishi: Hii ilikuwa hali ya kijumla ya shule za Saudia?

Haikutokea kwangu lakini nilipata baadhi ya adhabu nilipokuwa sihudhuri hafla, hasa tunapokuwa na hafla za kidini ambapo nilihutubu, kisha niliwafahamisha wakaelewa wakawa wakiniita 'Mutawwa', nakumbuka mwalimu mkuu wa shule ya Zainul abidina, Qatif, Ustadh Saad rahil wa kabila la Khawalid wa kijiji cha Akka, Qatif kijiji cha ndugu zetu wa kisunni, akiniona mimi kama Mulla na hatibu, hivyo aliamiliana nami kitofauti, wakati wa Ashura alinisamehe nisipoonekana, ambapo hapo huwa na hotuba nyingi kwa siku kumi.

Nakumbuka mwaka 1388 A.H. nilikuwa nina hotuba huko Ahsaa nikaenda kwake na kumuomba livu ya siku kumi, naenda Ahsaa, akaniruhusu, na nikamshtukiza na ombi jingine la kumuomba amruhusu rafiki yangu nifuatane naye huko, naye akamruhusu.

Hapo nilikuwa darasa la sita, nilipokuwa sekondari waliniomba niwe nikizungumza kwenye idhaa asubuhi, hata kuandika mashairi hafifu, wote wakawa wakiniheshimu kwa kushughulikia dini.

Kuishi pamoja

Katika majibu yako umetaja kijiji cha Anak na kabila la Al-Khawalid la kisunni, na jinsi mwalimu wako mkuu alivyokuwa akiamiliana na wewe, mimi naona kuna uzuri katika kuishi pamoja (Sunni-Shia) lakini akilini inakuwa kinyume, je unaweza kulisahihisha hilo?

Kulingana na watu, walikuwa wakiishi vizuri katika ya Sunni na Shia katika mkoa wa Qatif, kama mjuavyo watu wengi wa mkoa huo ni mashia, lakini kuna baadhi ya vijiji vya kisunni kama vile: Akka, Darayn, Ummu Sahik na baadhi ya vingine ambavyo uhusiano wake na shia ni mzuri, hata baadhi ya wanavyuoni wa Sunni walikuwa wakisoma kwa wanavyuoni wa Shia.

Baba yangu alikuwa akiniambia kuwa Imam wa Swala ya jamaa wa Darayn akiitwa Sayyid Ibrahim alikuwa akija Tarut kusoma elimu za lugha ya kiarabu na Nahw kwa wanavyuoni wa kishia na akiwasiliana nao na pia watu wa Akka na mpaka sasa kuna uhusiano mzuri na watu wa Qatif.

Soko kuu la Qatif lilikuwa ni soko la jamii yote, kwa hivyo masunni na mabedui wa mikoa yote walikuwa wakija kununua na kuuza, wengine wanaposafiri kwenda vijijini walikuwa wakiacha amana zao kwa watu wa Qatif, kulikuwa na uhusiano wa kijamii na kiuchumi, na hakukuwa na mizozo wala mikwaruzo wala vizuizi kati ya Sunni na Shia, hiyo ni Qatif, ama hali ya Ahsa ni bora zaidi hata mmoja aliniambia, wao wamesoma vyuoni na wanavyuoni wa kishia na walikuwa wakihudhuria majilisi zao na hakukuwa na matatizo yoyote.

Marekani na kucheza na mhimili wa kitaifa

Mwandishi: Lakini Sheikh: Hasan, nami nikiusikiliza sasa na kulinganisha na uyasemayo, naona kuna kutoelewana nyinyi na wengine mkizungumza katika hafla zenu na mnatuhumiwa kwa kujitenga, naona kuna tofauti na maneno yako, naona lengo ni mambo ya nchi yanayotuhusu sana hasa katika hali hii tuliyo nayo si siri wewe ni mwanasiasa waona mwamerika anavyofanya kaskazini mwa Iraq na zaidi, je waweza kutufafanulia?

Hebu nieleze yafuatayo: Kwanza, kama mjuavyo vyombo vya dola vimeanza kuonyesha dalili nzuri kidogo kidogo, kitambo mambo yalikuwa yakiendeshwa kwa hali ya chini, serikali haikujihusisha na mambo mengi, na Mashia hawakupewa nafasi katika mambo ya kidini na ya kijamii, akawa mtu wa Shia anagombana na kanuni ambazo hazimuangalii na kumzingatia.

Hii moja, la pili, ni wafanya kazi wengi wa serikali si watu wa kutoka mkoani Qatif, Mashia wakawa wanajiuliza kwa nini wanatengwa kwenye taasisi na hasa kwenye vyeo, na hata sasa huwapati katika sehemu nyingi,

nami sisemi kama mshia au sunni bali kama mwananchi wa eneo hili la Qatif, kwenye taasisi za serikali, mtu wa Qatif ametengwa na ana uwezo hawezi kuwa mkuu wa polisi au mkuu wa manispaa ya mji (Meya n.k.) Au mkuu wa chombo chochote, hii ndio inaleta maswali kwa mshia, kanuni haziangalii maslaha yao kidini na kijamii na wanabaguliwa kwenye vyeo.

Ndipo baada ya mapinduzi ya kislamu ya Iran eneo hili liliingia kwenye mtazamo mpya, upinzani ukaanza, wakaanza kusikiliza idhaa za Iran na kufanya wanayoyasikia huko, Sunni nao wakaanza kuiingilia Shia kidini na kielimu upande wa hotuba na fatwa wakati huo, hilo ni jambo linalojulikana.

Hayo ni masuala mengine. Naomba turudi nyuma, je, lini ulimaliza masomo ya msingi?

Sheikh: Nilimaliza masomo ya msigi mnamo mwaka 1388A.H.

Hebu niruhusu, Sheikh nimekuacha ukamilishe na sikukujadili juu ya kwamba najadiliana nawe juu ya mapinduzi ya Iran na athari zake kwenu na eneo lenu. Na tunapoweka kwenye meza ya ufafanuzi suala hili na mikanganyo yake ya kidini na kisiasa na kihistoria tutaona natija isiyokuwa hii, hebu tuache maudhui haya na nikuulize: Je baada ya maelekezo ya Amir Abdallah bado mnahisi hivyo kama ulivyosema?

Sheikh: Baada ya mjadala wa nchi na maneno aliyoambiwa mrithi wa ufalme yaonyesha kuna ngwe mpya, lakini bado tupo katika kipindi cha kungojea.

Nirudi kwenye kazi yangu na nakuuliza suali la mwalimu wa watoto, uwezo wako kimasomo ulikuwaje?

Sheikh: Ulikuwa mzuri wa wastani, sitaki kujitetea nafsi yangu kuelekea kwenye ilimu za kisharia kulikuwa ndio sababu ya hilo.

Nitaondoka hapa Sheikh, kwenye huu wastani wako na tuende kwenye kipindi cha elimu yako ya sekondari, kipindi cha hatari, kwa sababu ya kuanza alama za kubaleghe, sauti kuwa nzito, na kujihisi kuwa umekuwa mwanamume, utatueleza nini juu ya kipindi cha sekondari.

Sheikh: Kipindi hicho uhusiano wangu wauongozi na walimu wa shule ulianza kutambulika, nilianza kufanya, kwenye idhaa, vipindi vya asubuhi, na wakinitegemea mimi katika kutatua matatizo ya wanafunzi au wanapoacha kufanya wajibu wao wa shule, wao kwa kunizingatia kuwa mimi ni 'Mulla' walinitaka niwe nikipigwa nao, nikaanza kufanya kazi hiyo ndani ya shule, siwezi kusema niliyoyafanya zaidi ya haya.

Mwandishi: Vipi kuhusu waalimu wako na upeo wa kuathirika nao.

Uhusiano wangu nao ulikuwa mzuri, hakukuwa na athari yoyote kwa sababu athari za nje ya madrasa zilikuwa kubwa zaidi, kilichokuwa kipya kwangu ni kusoma lugha ya kiingereza kwenye sekondari, na nakumbuka bibi (nyanya) yangu na baba yangu walikuwa wakisema: "Ukiwa unataka kusoma Qur'an na ulikuwa kabla umezungumza kiingereza, basi ni lazima

Utawahirishe mdomo wako kwanza."Hii inaonyesha jinsi ile hali ua uhafidhina ilivyokuwa kwetu. Lakini sikumaliza shule ya masomo ya sekondari kwa sababu nilienda Iraq kuendelea na masomo ya dini. Kabla ya kumaliza sekondari, niliona nimechoshwa na masomo hayo, hivyo nilimuomba ruhusa baba yangu niende Iraq, nikajiunge na Hawza, na nilienda.

Ni tofauti ya utaifa ama ni hofu tu isiyokuwako

Hapa nitakuuliza waziwazi, kama nilivyosikia kutoka kwa watu wenu kwamba kuna ubaguzi shuleni, je umehisi kitu hiki kwenye shule za serikali?

Wakati huo hakukuwa na hisia za ubaguzi kwangu ila masomo ya dini baadhi yake yalikuwa yakitaja madhehebu ya Shia kwa ubaya kuwa ni bidaa na ni shirki, lakini maelekezo katika mazingira yetu yalikuwa yakifafanua mambo yanayolingana na maedhehebu yetu.

Mwandishi: Kulingana na mazungumzo yako, kuna sikitizo la nguvu kwa mtoto wenu kabla ya kujiunga na shule.

Si hivyo ila ni hali tu ya kimaumbile, mtoto huathirika na wazazi na familia yake, sikumbuki kama kuna madrasa inayofunza watoto hao ila hali ya kimaumbile ya mshikamano wa watoto na wazazi wao, Hakuna vipindi vya Televisheni au vya vikaragosi au michezo ambavyo mtoto anavifuata ni uhusiano tu ulio na nguvu wanaishi pamoja na kimaumbile huchukua mafunzo ya dini na tabia kutoka kwao, na waalimu waliokuwa wakifundisha dini wakati huo hawakuwa wakisisitiza masuala ya hitilafu

Kwa kuwa wengi wao walikuwa ni wa kutoka nje ya nchi na wengine kutoka mazingira yenye uhuru zaidi, kwa hivyo walifundisha vipindi vile vilivyo hawakusisitiza hayo sana.

Lakini badaye baada ya waalimu wa Kisaudi kutoka kwenye vitengo vya sharia walipokuja kusomesha walielekeza sana kwenye itikadi, hapa ndio wanafunzi wa kishia walipoingia ngwe mpya na wanaendelea nayo mpaka sasa.

Haupti mwaka ila utasikia yakizungumzwa juu ya masomo ya dini, kwa sababu mwalimu wa dini huja na ujumbe wa kutaka kuwaongoza watu waliopotea wenye bidaa, kulingana na maoini yake- na hapo ndipo panazuka matatizo. Wakati huo sisi hatukupata matatizo haya.

Ee Sheikh Hasan, lakini suala hili hili ukilirejesha kwa nchi kama Iran, mathalan, kwa kawaida itakuwa ni kuendeleza aidiolojia yao, kwa hivyo sisi si tofauti mpaka tulaumiwe katika wakati mgumu wa kisiasa, nataraji ujumbe wangu uko wazi hapa.

Sheikh: Kipindi cha utoto hakina mgongano akilini mwake, ndio tukaona mathalan, Iran haiachi nafasi hii ipite bure. Mtaala wa masomo ya Iran wa kidini katika miji ya kisunni inaenda na mazingira ya madhehebu yao, hakufundishwi ushia.

Mji mmoja na utaratibu mmoja

Nitakwambia wazi kuhusu unavyosema, sisi ni taifa moja, lazima tuwe na utaratibu mmoja, ama fikra ya zamani ya kugawanya sehemu za Sunni na Shia, ikifaa ni miaka arubaini iliyopita, na si sasa.

Sheikh: Hii itahitaji mambo mawili: Kwanza tufanye utaratibu wa elimu wa mwanzo uwe ni wa ushirikiano. Pili, kama ilivyozungumzwa kusiwe na utangazaji wa dhehebu moja kwa watoto, mwalimu anayekuja sehemu za Shia ni lazima alizingatie hili kwa makini, ana haki ya kueleza fikra yake kwa watoto wa shule za msingi na sekondari, lakini kusema baba zenu ni washirikina na mama zenu ni wazushi na koo zenu zote zitaingia motoni hili halikubaliki na haliingii akilini. Na mikoa yetu imekuwa na masunni na mashia na aje mwalimu aseme maneno kama hayo ni wazi atapata mzozo baina ya wanafunzi, na haya ndio yanayotokea sasa katika baadhi ya mashule.

Itakapokuwa kuna Sunni na Shia, na aje mwalimu aseme hao wanaabudu makaburi na kuabudu asiyekuwa Mwenyezi Mungu, na wanaotawasali kwa na maimamu na manabii, ni washirikina na mengineyo. Na uwe na mjadala miongoni mwa wanafunzi, na darasa lagawanyika huyu Sunni na huyu Shia wewe mushriki, wewe wahabi n.k. Je hili lafaa kwa nchi moja?

Sheikh: Isitoshe lazima masomo yawe na mwelekeo wa pamoja, kusema upande mwengine ni wa shirki au bidaa si sahih, kwa mfano katika Hijaz kunasomwa maulidi, ndiyo kwa mfano uje useme, kusoma maulidi bidaa, kama maneno yaliyomo katika mitaala ya masomo inavyosema,

huyu mtoto mwingine anaona ukoo wake ukisoma maulidi, huyu mtoto atatatua vipi tataizo hili la mgongano huu wa kifikra? Kwa hivyo ni lazima tuepuke mafundisho kama haya.

Hebu nirudi kwa kijana Hasan Saffar aliyekulia katika mazingira ya kisheikh akiwa mdogo sana, hiyo haikuathiri kukua kwako?

Sheikh: Sijui unaposema kuathiri unakusudia nini.

Nakumbuka maneno ya Shafi kuhusu kijana na nimekuuliza hivyo kwa sababu wewe hukukua pamoja na wenzako kama mtoto mwingine, swali ni, je kipindi hiki ushekhe haukuathiri makuzi yako, fikra zako na hiyari zako mpaka sasa ukiwa mtu mzima?

Sheikh: Kwa kuzingatia kuwa nilikuwa napenda na hakuna mmoja aliyenilazimisha mwelekeo huu, mwanzo babangu hakunipa moyo wa kuenda kusoma dini na sababu ilikuwa ni hofu yake nisiende Iraq au nisisafiri nikiwa mdogo.

Nahisi kwamba mimi sikucheza vya kutosha nilipokuwa mdogo kama wenzangu, nilikuwa nikicheza kidogo tu wakati fulani, lakini hali ya ushekhe nikiwa mdogo ilinizua kupata fursa ya kupitia maisha ya utoto.

Hebu nikuulize Sheikh, ulipokuwa ukimuomba baba yako akuruhusu uende kusoma Iraq, je hali hii ilikuwa ni kwa wote kwenu Qatif zile familia kubwa zenye ilimu kupeleka watoto kwenye Hawza? Na kwa nini Iraq na sio Iran?

Sheikh: Ilikuwa imeenea hali hiyo kitambo kuwa zile familia za ilimu zilikuwa zikipeleka watoto wao kwenye Hawza, lakini muda niliokulia mimi haukuwa hivyo, kulikuwa na ulegevu, hata zile familia za dini pia hazikufanya hivyo, Qatif tukawa twaishi katika hali ya kutounganisha kizazi chetu na ilimu katika kipindi hicho.

Samahani, kabla ya kujibu swali hili laini ilinijia fikra ya kujua sababukwa nini ulienda Najaf na hali Qatif kulikuwa na Hawza na kama nilivyoona katika vitabu vyenu ilikuwa ni Najaf ndogo.

Sheikh: Hiyo ilikuwa katika kipindi cha zamani kabla ya kipindi ninachokizungumia, Qatif ilikuwa nyuma sana kelimu wakati huo.

Lakini kwa nini hukuenda Iran?

Sheikh: Jamii ya Shia ya kiarabu yote ilikuwa ikisoma Iraq, si Iran, na ufuasi wao kimadhehebu –kihistoria- ulikuwa ni Iraq, si Iran. Pia Iraq ilikuwa ni karibu zaidi Sababu ya pili ni lugha ya kiarabu, tatu, makao makuu ya kielimu kwa Shia ya dunia, ikiwamo Iran, ilikuwa ni Najaf. Hakukuwa na Hawza Iran iliyochukuwa uongozi wa kishia ila baada ya mapinduzi ya kiislam ya Iran, na kukandamizwa kwa Hawza za Iraq kulikofanywa na chama cha Baath kilichokuwa kikitawala wakati huo.

Marjaiyya ya kishia, je ni ya wasiokuwa waarabu au ni ya waarabu?

Turudi kwenye kwenda kwako Najaf, je waweza kutuambia vizuri zaidi mtaala wa kielimu wa mwanafunzi wa Shia katika kusoma kwenye Hawza?

Nilienda Najaf mwanzoni mwa mwaka 1391 (A.H.) na niliishi na jamii ya Qatif na Ahsaa, kulikuwa na wanafunzi Wengi na wengine walikuwa wameishi hapo kwa muda mrefu. Na wakiwaangalia wanafunzi wanaokuja wapya, nilisoma kwao na nilisoma kwa ulama wengine wa kilebanon na baadhi Wa kiiraq na masomo yetu ni kama vikao misikitini sio masomo kama yaliyopangwa kwenye mashule bali kila mwanafunzi ana uhuru wa kuchagua somo alitakalo na mwalimu amtakaye. Na pia kuna masomo katika kipindi hiki ya lugha ya kiarabu katika *Nahw, Sarfa, Mantiki, na Usuulul fiqh.*

Mwandishi: Vitabu gani vya *Fiqh* mnavyovisoma?

Mwanzo kuna ile inayoitwa '*Al-risaalatul amaliyyah*' yaani ni kitabu cha *Fiqh* cha Marjaaa aliyeko, kila mujtahid huleta rai zao katika hukmu za kisheria bila ya kufuata waliopita, yeye hufanya ijtehad na na kutoa rai zake katika mas'ala ya *fiqh*, rai hizi hukusanywa na huwa ni *Risaalatul amaliyya* yaaani anayoifuata muqallid (mfuasi wake).

Mwanzo husoma hii risala ili mwanafunzi ajue yanayompasa ili akiulizwa ajibu kulingana na mujtahid aliyeko.

Baada ya hiyo kisha twasoma kitabu, *Sharaiul islam* cha Muhaqiq Al Hilli, Sheikh Jafar bin Hasan (602-676 A.H.) huyu ni fakihi Muiraq.

Baada ya kumaliza kitabu hiki tunasoma *Lumma'a damishiyya* na sherhe yake, mtunzi wake ni Sheikh Muhammad Makki Al-Amili wa kutoka Jabal Amili, Lebanon (734-786 A.H.). Hiki kilifafanuliwa na Sheikh Zainuddini Al-Amili (911-965 A.H.).

Hivi ni ufafanuzi mpana kuhusu Fiqh. Kisha baada ya hiyo tunasoma *Al-Makasib* kinachohusiana na mambo ya chumo, biashara na kuuza na yanaihusiana nayo. Kisha mwanafunzi anaingia katika daraja ya '*Bahth khariji*' hapo mwanachuoni hutoa mas-ala na dalili zake kisha na rai yake, halafu huwaacha wanafunzi wakajadili juu ya hilo.

Kisha kuna kipindi cha kusoma Usuulul Fiqh inapitia vitabu vingine, kama: *Al-rasaail* cha Sheikh Murtadha Al-Anari, *Kifayatul usuul* cha Sheikh: Muhamad Kadhi Al-Khurasani 1255-1339 A.H.). Kisha huwa *Bahth khariji* kwenye Usuul. Ikifuatana na kwenye Fiqh.

Na baada ya miaka kwenye mijadala hii, mwanafunzi akithibitisha wakati wa mijadala yake na mwalimu wake na wenzake au maaandishi yake, kwamba yeye ana uwezo hapo huwa mujtahid, na mwalimu wake humpa '*ijaza*' ya ijihad. Kwa maana ya kuwa huyu anaweza kufanya *istinbat* ya Hukmu ya kisharia.

Ndio kuwa mujtahid hakuhitajii ijaza, lakini ili watu wajue kwamba huyu ni mujtahid, daraja yao iko tofauti, kuna ajuwaye na kuna ajuwaye zaidi, watu sio wamfuate tu mujtahid yeyote, bali watafute aliye mjuzi zaidi (*a'alam*). Na huenda kusiwe mmoja huenda wakawa watatu au sita au saba ambao wanajulikana kwa ujuzi zaidi na mara nyingi kuna mmoja anayejitokeza zaidi kuwa Marjaa mkuu.

Mwandishi: Hii ni kwa upande wa Fiqh, lakini upande wa itikadi ndio naupa umuhimu sana kutaka kujua kutokana na hitilafu iliyoko kati yenu na wengine, je wasemaje juu ya vitabu vya itikadi?

Sana katika upande huo kitabu tunachosoma ni ni *Tajridul itiqad*, cha Sheikh Muhammad Hassan Tusi (aliyekufa 692 A.H.), na ana maelezo marefu juu ya masuala mengi pia katika tawhid na utume, Kiyama na uimamu, kisha kuna *Babul hadi-a'shara*, nacho ni sehemu katika kitabu cha Sheikh Hasan bin Al Muttahari Al Hilli (726 A.H.). Na katika miaka ya mwisho mwanafunzi husoma kitabu *Aqaidul imamiyyah* cha Sheikh Muhammad Ridhaa Al Mudhaffar, huyu ni katika wanavyuoni wanya wa kiiraq vyote hivi vyaleza madhehebu ya shia, itikadi zake bila ya kukufurisha wengine.

Kitabu *Al-Kafi* na daraja yake kwa mashia

Hebu niulize juu ya kitabu kiitwacho *Al-Kafi*, ambacho kwenu nyinyi ni kama kwa Sunni Kitabu Sahih Bukhari, hiki mnakisoma darasa la ngapi?

Sheikh: Hiki hakisomeshwi kamwe, wala hakichukuliwi kuwa ni kitabu cha kiitikadi wala cha kifiqh, ila tu ni kitabu cha mkusanyiko wa Hadith, na sisi Shia hatuamiliani nacho kama ndugu zetu Sunni wafanyavyo kwa Sahih Bukhari na Muslim.

Sio kwamba Hadith zote humo ni sahih bali ni kwa mujtahid asome kila Hadith ana sanad yake matini yake na ainiganishe na zingine na kisha atoe rai yake kama ni sahih au si sahih, Sunni wanawapatiliza Shia kwa yaliyomo katika kitabu hiki na hili ni kosa kubwa.

Kitabu *Al-Kafi* kamwe hakisomeshwi katika hawza zetu, wala si kitabu cha itikadi wala cha Fiqh, wala haifai kuwalaumu Shia kwa kila Hadith iliyomo humo.

Kwa uwazi kabisa mimi nashtushwa na majibu yako Sheikh Hassan Saffar, mwanachuoni wa Shia, je ni maoni ya Sheikh Saffar au ni maoni ya wanavyuoni wote wa Shia waarabu na wasiokuwa waarabu?

Sheikh: Wanavyuoni wote wa Shia wanasema hivi, kulikuwa na kikundi cha fikra kwa Shia kikiitwa Muhaddithuuna na Akhbaryuuna, kikundi hiki kilionelea usahihi wa Hadith zilizomo kwenye vitabu vine: *Al-Kafi*, *Tahdhiibul ahkaam*, *Al-istibswaar na man laa yahdhuruhul faqiih*, wao kwao ni kama vitabu vya sahih Bukhari na Muslim na kikundi hiki ilikuwa katika karne ya kumi na moja na kumi na mbili (A.H.).

Ama kabla ya hao mwelekeo ulikuwa ni kuona kuwa Hadith zilizomo humo si zote ni sahih. Lau mtu atasoma kitabi kimoja cha Shia cha Fiqhul istidlali ataona ukweli huu uko wazi.

Mwanachuoni mkubwa kabisa wa Shia wa sasa na pengine mshamsikia Sayid Abil Qasim Al-Khui, ana kitabu kikubwa kitiwacho '*Mujam rijaalul hadiith*' chenye juzuu ishirini na katika utangulizi anaeleza waziwazi kuhusu rai yake na rai ya wanavyuoni wahakiki wa Shia juu ya Kitabu *Al-Kafi* na juu ya vitabu vine. Riwaya za vitabu vine sio kwamba ndio zenye uamuzi wa mwisho.

Na katika utangulizi wa juzuu ya kwanza asema: "Baadhi ya wanavyuoni wamesema kuwa riwaya zilizomo katika vitabu vine ndio zenye kuamua kila jambo (uamuzi wa mwisho). Kauli hii ni batili, vipi iwe hivyo na ni riwaya zilizopokewa na moja moja, na hasa kuna baadhi ya wapokezi walikuwa wakijulikana kuwa ni waongo na wazushi."

Kilichothibiti kwa Shia ni kuwa *Al-Kafi* ni rejeo la Hadith tu, kwa hivyo watu wanaotushambulia kwa Hadith zilizomo katika *Al-Kafi* ni kama vile sisi tuwalaumu Sunni kwa Hadith zilizomo katika Musnad ya Imam Ahmad bin Hambal, au juu ya Hadith zilizomo katika Kanzul-Ummal, mimi sikulaumu unaposema kuwa Hadith hii si sahih au imetungwa tu au dhaif, Shia, kwa mujibu wa vitabu vyao vine vya Hadith wanaamiliana navyo kwa misingi hii.

Kipindi cha kujiunda kitaifa

Ningependa kuuliza lini mwanafunzi wa Shia anapoanza kujiunda kitaifa dhidi ya Sunni.

Sheikh: Katika vyuo vyetu hatufundishwi kitabu cha kujiunda kitaifa dhidi ya Sunni bali kinyume na hivyo, vingi miongoni mwa vitabu vyetu hasa vya ilimu ya lugha ya kiarabu, sarfa na Mantiki ni vya wanavyuoni wa Sunni. Kwenye Nahw, twanza kusoma kitabu '*Sharhul Ajrumiyya* cha Ibn Ajrumi Swanhaji, kisha twasoma *Qatrun nada* cha Ibn Hisham, kisha *Alfiyya* ama sharh ya Ibn Aqil, kisha tunasoma *Mughni Ilabiib an kutubil agharib* pia cha Ibn Hisham, hivi ni vya Nahw tunavyosoma vyuoni mwetu.

Ama vya Sarfa, pia ni vya Sunni kama kitabu, *Shadha lurfu fiahkaami sarf* cha Ahmad Hamlawi, na kattika Mantik na balagha twasoma cha *Taftazani, Mikhtasarul maaany wal badii*. Ama vitabu vya Fiqh vinaonyesha maoni ya kifiqh na pengine kuonyesha maoni yanayopinga.

Hatuna kujiunda katika kipindi chetu cha masomo kwani vitabu ni vitabu vya kielimu, na kujiunda ni ada inayoenea kwa watu wote.

Ama masomo yanakuwa ni kielimu, bali ni kinyume na hivyo mara nyingi masomo yetu ya fiqh yanakuwa ni ya kulinganisha yakaonyesha rai ya Sunni upande mmoja na ya Shia upande mwingine. Iwe ni kwenye Fiqh au kwenye *Usuul*. Isitoshe, ratiba yetu ya ilimu ni ratiba iliyo wazi na mtu yeyote anaweza kuiona.

Lakini ee Sheikh Hasan, historia haifutiki na mzizi wa utengano wa Sunni na Shia u wapi uliosababisha hali hii, kwa mfano suala la kutukana maswahaba?

Sheikh: Hii ilitokana na sababu mbili: Ya kwanza, shia walikuwa wana uwakilishi mdogo sana kiserikali, na mara nyingi Fiqh ilikuwa ni ya madhehebu rasmi ya Sunni, mara nyingi Shia walikuwa wakikandamizwa, kama kipindi cha utawala wa kiamawi, wa kiAbbas na wa ki-Uthmani, walipokuwa wakifanyiwa hivyo kulipatikana kuakisi kwa Mashia ndio wakashikana sana katika madhehebu yao na kujaribu kuihami wao na vizazi vyao kutokana na sharia zilizoko, na haipingiki kwamba kulikuwa na mvutano katika Historia na mzizi wa utengano ulitokana na kutoheshimu kwa maoni ya wengine na kuwakandamiza wafuasi wake.

Mwanzo wa hitilafu, kama ijulikanavyo, ni za kihisia juu ya ukhalifa na uimamu lakini haukudumu hadi kufikia kuwa ni wa kidini na kisharia kwa kila upande na hapo ndipo zikajiunda madhehebu na miongozo.

Samahani Sheikh kwa kuhitilafiana nawe hapa. Umesema kuwa Shia walikuwa na uwakilishi mdogo daima, hii si sahihi, kulikuwa na Dola ya Safawiyya, na ya Bawhiyya na Hamdaniyya. nikutajie dola ya Fatimiyya na historia ya kutawala kwao?

Je nikutajie dola ya Fatimiyya na historia ya kutawala kwao?

Sheikh: Ndio, kwenye utawala wa kiislamu walikuwa ni wachache, nao walikuwa wanatawala baadhi ya sehemu kwenye baadhi ya nyakati, Fatimiyy walitawala Afrika ya Kaskazini, Misri na baadhi ya miji ya Syria, na Wahamdany walitawala Mosul na Aleppo, na Wabahwy walitawala sehemu ya magharibi ya Iran na Iraq, Waswafawy walitawala Iran.

Utawala wao ulikuwa ni wa muda fulani wa kijografia lakini haumaanishi kwamba hawakuwa na uchache kiujumla. Ama juu ya kuhusu kuamiliana Sunni na serikali hizo kunahitaji utafiti mrefu wa kihistoria.

Utawala wa Shah wa Iran, mathalan, ulikuwa ukichukuliwa kuwa ni wa Shia lakini wanavyuoni wao hawakukubaliana nao na mwishowe waliuangusha.

Sitojadiliana nawe sana Sheikh juu ya hitilafu hiyo lakini swali langu hapa ni juu ya asili ya Shia, mimi japo sijui naona kuwa msingi wake ni wa kisiasa kwa kiwango cha msingi, yaani umesimama kwa misingi ya fikra za kisiasa.

Sheikh: Hata misingi ya Sunni pia ni ya kisiasa kama tukichukua siasa ndio kipimo cha utengano. Maana ya maneno yangu haya ni kuwa si sahihi kuwa upande mmoja ujione kuwa ni wa kidini na kuuona mwimwine kuwa ni wa maslahi ya kisiasa. Hii ni makosa, kila upande wajizingatia kuwa misimamo yake ya kisiasa imetokana na ya kidini. Na kila moja ina mrengo wa kiitikadi na kifiqh.

Baada ya kufariki Mtume (s.a.w.w.) uungwaji mkono wa khalifa wa kwanza ulipatika kwenye baraza ya Bani Saida ndipo pakawa msingi wa ufuasi wa Sunni katika ukhalifa. Na ndipo ukaanza upinzani kutoka kwa baadhi ya Bani Hashim na baadhi ya masahaba waliona kuwa afaaye kwa uimamu ni Imam Ali bin Abi Talib, hapo ukawa ndio msingi wa ufuasi wa madhehebu ya Shia, ikawa ni jambo la kawaida kila upande kutetea wafuasi wake kutetea rai zao na misimamo yake, na baada ya kupita masiku na kutukia matukio mbalimbali, ndipo zikawa hizi madhehebu mbili tofauti.

Na katika karne ya pili madhehebu za kifiqh zikaaanza kujiunda ndipo wakatokea wanavyuoni na wapokezi wa Hadith na kufuatiwa na wanafunzi wao kama vile Imam Malik, Abu Hanifa, Imam Shafi na Imam Ahmad bin Hambali.

Hakuna anayekanusha daraja ya juu ya kielimu ya maimamu wa Ahlu bayt haikanushiki wao kuwa na madhehebu. Imam Jafar Sadiq, kwa mfano, alikuwa ni mwalimu wa wanavyuoni na mafakihi wakubwa zama zake na walikuwa wakimkubali.

Samahani Sheikh, tuje kwenye suala la Imam aliye ghaib (Mahdi) ambalo ni moja katika nguzo za dhehebu la Shia, je hii si fikra ya kisiasa ya kiwango cha juu?

Sheikh: Lakini moja katika nguzo za madhehebu ya Sunni ni kwamba Uimamu na Ukhalifa hupatikana kwa ushindi na uchaguzi na nguvu, hii pia ni fikra ya kisiasa, Sunni pia ni kama Shia ikiwa tutazingatia ukhalifa kuwa ndio chanzo cha tofauti.

Mwanzo wa hitilafu sio kama vile suala la je Mungu ataonekana kesho Akhera, bali asili yake ni yule mwenye kushika cheo hicho. Tofauti ni kuwa Sunni wao ni kama jambo limetokea kuwa utawala ulikuwa mikononi mwao lakini Shia hawakuwa nao.

Kwa hivyo ni makosa kusema kuwa asili ya madhehebu ya Shia ni ya kisiasa bali twasema asili ya hitilafu ni juu ya kadhia ya kisiasa ambayo ilifanya Sunni wakashika upande wao na Shia pia wakashika njia yao. Nataraji hapa fikra hii imeeleweka wazi.

Lakini Sheikh, naona kama asili ya hitilafu si ukhalifa tu bali iligeuka na kuwa kwenye misingi ya kiislamu kama vile, taawili na uthibitisho wa nassi za Uislamu, isma, maswahaba, Qadar, Tawhiid, uungu, na misingi mingineyo.

Sheikh: Ndio msingi wa hitilafu ni kuhusu uimamu na ukhalifa kisha ikakua na kugawanyika, kwa sababu Shia wanaonelea kuwa ilimu za dini zichukuliwe kutoka kwa maimamu wa Ahlu bayt (a.s.) inapotokea hitilafu kati ya maimamu na wengineo wao huchukua kauli za maimamu wao. Ama Sunni wao wanaona ni bora kuchukuwa kutoka kwa maswahaba na tabiina.

Ama maneno kuwa kuna hitilafu katika misingi hayo ni sahihi, lakini sio katika dhati ya misingi, kwa kuwa Shia na Sunni wanaafikiana juu ya kuamini Mungu moja, Mtume wake, Muhammad (s.a.w.w.) kuamini Akhera, kurejea kwenye Qur'an na Hadith, hapo hakuna maafikiano katia ufafanuzi wazo, na hivyo hata kwa Sunni wenyewe pia. Kuna Ashaira, kuna Mutazila, kuna Salafi na kuna Sufi.

Pia vilevile hakuna maafikiano ya kila jambo kwa mashia wote katika maelezo yote. Ama kuthibiti nassi ya Qur'an kumeafikiana kati ya Sunni na Shia, hata maoni ya kipekee ya kuwa kuna upotofu umefanyiwa Qur'an pia si kuwa kuna mjadala wa kuthibiti nassi za Qur'an iliyopo bali yakubalika na yatumika ila baadhi wanaona kuwa ina upungufuna imefutwa baadhi ya Aya, hii rai ni yenye kupingwa lakini na tofauti katika kuzifahamu Aya za Qur'an na kuziawili zipo kati ya madhehebu, na ndani ya madhehebu.

Kwa hivyo nasisitiza kauli yangu kwamba kuna tofauti ya asili kati ya Shia na Sunni kwa sababu yakisiwa kuna tofauti katika dhiti ya misingi, kama invyokisiwa kuwa kuna maafikiano katika Sunni wote katika maelezo yote ya misingi.

Najaf na kutafuta elimu

Umri wako ulikuwa miaka mingapi wakati huo?

Sheikh: Ulikuwa ni miaka 14.

Vipi muda ulioishi na wenzio wa Saudia, na je uliwahi kukutana na mshairi marufu wa Iraq mzaliwa wa Najaf, Al-Jawahiri?

Sheikh: Niliishi kipindi hicho na wanafunzi wa Saudia na Bahrain tukiwa na baraza la kila wiki kwa hafla za kidini wakikutana kwenye nyumba ya Sheikh Ahmad bin Mansur Al-Saif mmoja katika wanavyuoni wa Tarut, Qatif (1326-1406 A.H.). Na baadaye kwenye nyumba ya Mansur bin Abdallah Al-Bayat, ni katika wanavyuoni wa Qatif (1325-1420 A.H.).

Na mengine ni kwa baadhi ya wanafunzi na watu wa Ahsaa na Bahrain. Na kulikuja hapo baadhi ya wanafasihi wa Qatif kwa sababu za kisiasa zilizowapata huko waliishi Najaf kwa muda mpaka mambo yalipokuwa mazuri wakarudi Qatif. Miongoni mwao ni Sayyid Baqir Al Awami, alikuwa ni mwanasheria na mwanafasihi nilifaidika naye kwani alikuwa akiwashajiisha wanafunzi na wanavyuoni kuwa na harakati na akiandika barua nyingi kwa viongozi wa kidini.

Pia kulikuwa na Sheikh: Abdallah Al-Khinizi, hakimu wa mahakama wa mambo ya mirathi na nyakfu hivi sasa akijionyesha kwa vazi la kidini naye marufu kwa kitabu *Abu Talib muumin Quraish* ambaye alikutetea Uislamu wa Abu Talib akapata matatizo.

Kisha alikuja Najaf kwa hali za kisiasa. Kwenye majlisi zake nilikutanaa wasomi wa Iraq, Misr na Lebanon na wanafunzi wa Saudia wenye hima, pia Sheikh Abdul Ali bin Yusuf Al Seif aliyejiunga na kitengo cha Fiqh na kupata shahada yake ya juu (Phd.) na akatunga vitabu vingi juu ya elimu fasihi na uhusiano wa wasomi; nami nilikuwa na uhusiano mzuri naye, hivi sasa yeye ni mwanasheria wakili wa Qatif.

Sheikh Ibrahim bin Abdallah Al Gharash alinipa malezi mazuri katika miaka ya mwanzo yangu Najaf, huyu sasa ni Imam wa Ijmaa na jamaa wa Qatif, nilishirkiana naye kupangisha nyumba moja na familia yake ikinitazama vizuri, na nilijifunza kwake misingi ya lugha ya kiarabu, na kuipa umuhimu sana Nahw, nilihifadhi kwake kitabu *Alfiyya* cha Ibn Malik kwa kuwa yeye alikuwa ni kipofu.

Wakati mwingine nikihudhuria majlisi za Marjaa kama vile Sayyid Khui (1317-1413 A.H.). Na majlisi za Sheih Shahrudi, na majlisi za Sheikh Muhamma Baqir Sadr (1335-1400 A.H.). Na majlis za Sheikh Al Kasshiful Ghitaa, na za Sheikh Muhammad Amin Zainud diin (1333-1419A.H.).

Pia nikaona wengine niliokuwa nikiwasikia kama mtafiti Asad Haidar na nilisoma kitabu '*Al imamus sadiq wal—madhabibul arbaa*'. Na mwanachuoni Sheikh: Baqir Sharif Al Qarashi mwenye tungo nyingi juu ya Ahlul bayt. Pia khatibu maarufu Sheikh Daktur Ahmdul Al Waili, na khatib Sayyid Jawad Shibr.

Pia nilienda kwenye maktaba kwa kudurusi kama maktaba ya Amirul muuminiin na maktaba ya Al-Hakim. Nikahudhuria hafla nyingi na maonyesho ya kidini, sikukutana na mshairi maarufu Al Jawahiri yeye alikuwa akiishi Baghdad, na pengine nje ya Iraq na hali ya kidini tuliyokuwa tukiishi ilikuwa haimpingi ilimzingatia kuwa nje ya hali ya kiislamu, japo hali yake ya kifasihi ni ya kuheshimiwa.

Na Najaf kulikuwa na vita vya kiislamu na mirengo kama ya kikomunisti, kidemokrasi, na migongano baina ya Baath na Qawmiyya. Kabla ya kwenda kwangu Najaf sikuyajua haya kwa sababu nilikuwa naishi katika mazingira ya kuishi kama nilivyokulia tu Najaf nilisoma kwa makini kitabu cha Baqir Sadr '*Falsafatuna*' na '*Iqtisaduna*' na nikawa nasoma jarida la Al-Ahwaa likitolewa na wanavyuoni.

Pia kitabu cha Sheikh Muhamad Amin Zainu ddiin '*Ila talliatil muumina*'. Na '*Al-Islam yanabihu ghaayaatuhun aal Aaf baina salbi wajabi*'.

Nitakusimamisha kidogo hapa; ni kuwa nyinyi Qatif hamkuathirika na aidiolojia hizi kama ulivyosema lakini aliyesoma historia yenu yaoekana kuwapo aidiolojia nyingi kama za ukomunisti, Baath, na Nasriyya na zinginezo zilikuwako, nami nakukumbusha kuwapo kwa chama cha Shia cha saudia, Baath cha kisosholisti, kukiwa na kiongozi Hamza Hasan na watu wa Qatif wengi walijiunga na vyama hivi, wasemaje.

Sheikh: Nilipokwenda kusoma Najaf sikuwa na fikra zozote za kisasa na hivyo ni kwa kuwa nilikuwa mdogo lakini huko Najaf nilianza kujua mapambano ya Uislamu na fikra zingine hizo, ni kweli Qatif kulikuwa na fikra hizo lakini hali ngumu ya wakati huo hazikufikia hali ya kuathiri sana jamii kwa kuwa serikali haikuruhusu hizo ziendele ambapo zingine kama Baath ilikuwa ikitawala Iraq. Hii ndio hali niliyoishi huko Najaf.

Hebu tumuache Hasan Safar akiwa mdogo na tuje kwenye Hasan Safar Sheikh na mwanachuoni. Nakuuliza sasa, kwa nini vijana wa Shia wanakumbatia fikra hizo, je hawaridhiki na mambo yalivyo nchini? Mathalan mimi najua kuwa nusu ya walioshiriki katika maandamano ya ARAMCO walikuwa ni mashia, utaeleza vipi juu ya hili?

Sheikh: Fikra hizi zilipenya kwenye mikoa mbalimbali ya Saudia na kuenea kwa Mashia kwa sababu mbili: Kwanza: Kuhisi mapunjo na kukandamizwa kunasababisha kuwe na fikra za kimapinduzi. Pili: udhaifu wa harakati za ilimu na kidini, kwa kuwa ilimu ilikuwa ni ya kuiga na kufuata tu, hakukuwa na fikra mpya za kuingia ndani ya bongo za vijana na kujibu maswali yao

Ukiongezea na kutopata fursa ya kufanya kazi za kidini rasmi hasa kwa mashia, kiasi kwamba hawakuwa na rufasi ya kuanzisha ofisi au kuchapisha vitabu au kutoa jarida au hata kuwa na taasisi ya kielimu.

Baadaye nilikuja jua kuwa wengi waliojiunga na fkra hizi ni kwa kuwa kujiunga kwao ni kwa karibu zaidi kisiasa ili kujikinaisha kifikra.

Hebu niruhusu nieleze kustaajabu kwangu. Mimi nayaangalia haya kwenye upande mwingine. Huoni kwamba kushikamana na dini kwa jamii kuna nguvu zaidi kuliko kushikamana na ukomunisti au baath? Na hasa –kama ulivyosema- kuwa idadi yao ni kubwa?

Sheikh: Hakuna njia ya kuweza kuwaukusanya wote hii iko katika kila jamii ya kibinaadamu, mfano Najd, japokuwa hali ya kidini inayotawala ina nguvu ya inavyoamrisha lakini pia hilo halikuzuia kujitokeza watu kama Abdallah Al-Qasimi na vikundi mbali mbali vyenye mielelekeo ya kisiasa.

Ikiwa ni sahihi kuwa mwelekeo wa jamii ya kishia ulikuwa ni mkubwa zaidi kuliko kwa wengine inadhihiri kwangu kuwa hayo na kwa wale wa zamani, na kuhisi kupunjwa na kuwekewa mipaka shughuli za kidini na pia kuongezea kuwapo kwa ARAMCO nchini.

Swali muhimu zaidi

Pengine swali hili lanipa nguvu ya kufungua suali nyeti, nalo ni kule kutuhumiwa Shia juu ya kupenda kwao sana katika kufuata na kushikamana kiakili na kihakika, na pengine maudhui haya yamekuja mara nyingi

Na napenda luthibitisha nawe Sheikh, hasa kipindi hiki tunachopitia, ningependa kusikia kwako juu ya suala hili ambalo linawaelekea mashia wa jimbo la Mashariki.

Sheikh: Tuhuma hizi wanazoelekezewa Shia ni ni katika kudhihirika kusumbuliwa kwao na kuwapo kwa mawimbi ya kifikra na kisiasa si kwa upande wa Shia tu, mfano vita vilivyokuwapo kati ya Salafiyya na Hadithiyya hapa nchini Saudia havikuwa kwa upande wa Shia ha kwa nini jambo hili lielekezwe kwa Shia tu na si kwa wengine? Vyama na mawimbi ya kifikra na kisiasa pia vilikuwapo katika majimbo mengine ya kisunni kama inavyojulikana kwa nini itajwe Shia tu?

Mwandishi: Sheikh, nahitaji mwanasiasa ili tujue msimamo tunaishi nao sasa kama jamii pamoja na kuingia mmarekani kwenye msitari na kututia msongo na hatimaye ni wizara ya mambo ya nje ya marekani kutangaza uhuru wa kuabudu nawe wajua kuwa kuna jamaa katika Shia wanaokumbatiwa na wa magharibi katika marekani na Uingereza nayo ni jamii yenye upinzani.

Ni jambo la kawaida kwa wamarekani waende mbio kujifaidisha na udhaifu unaopatikana na watafute njia za kutusonga na kujiingiza katika mambo yetu ya ndani.

Ama uliyotaja kuhusu mashia wanaoshikiliwa na watu wa magharibi hilo ni jambo limetiwa chumvi, huenda kukawa na mashia hutoa rai zao bila ya kukubalika lakini kuwatuhumu wote kwa kushirikiana na wa magharibi ni jambo lazima lithibitishwe na naamini hapo kumetiwa chumvi.

Samahani Shekh, niliposema kuwa wao kujiunga na upinzani ni kama wanavyofanya upande wa Saad Al-Fakihi ni kitengo kinachodaiwa sio hali ya Shia tu, hasa bali ni hali ya ujumla.

Sheikh: Nilisema, ndio lakini jambo kama hilo liko kwa watu binafsi haifai kulichanganya kwa wote inapasa suala hiolo ulipe matazamo wake wa kisiasa na lisipewe mtazamo wa kiujumla.

Mwandishi: Tuseme kuwa ni sauti ya Shia ipingayo.

Kama ilivyo kwa Shia zipo na kwa Sunni pia. Kwa nini kunapokuwa kwa masunni huko Ulaya inachukuliwa kuwa ni upinzani pekee na inapokuwa Mshia inachukuliwa kuwa ni mashia kama inavyochukuiwa kwa Saad Al-Fakih amathala au Mas'ari au wengineo, lakini kwa nini inapokuja kwa suala la shia inahisabiwa ni mashia tena wote? Je huu si ubaguzi?

Ningependa kusema kuwa kutiwa chumvi sana mambo haya juu ya mashia kuhusu msimamo juu ya marekani ni jambo lisilokubalika. Mashia wao ndio walioanza kupinga marekani ndani ya Mashariki ya Kati na si Salafiyya, na katika kipindi ambacho kulikuwa na uhusiano wa pande za masunni na wamarekani kuhusu Afghanistan, Mashia wa Iran, Lebanon, na sehemu zingine walipinga wamarekani na hili ni ni jambo lilikuwa wazi.

Kama tukio la Iraq limefungua baadhi ya Mashia kuwa pamoja na wamarekani hiyo imekuja baada ya jamii za kisunni kushiba kushirikiana na wamarekani nao pia

Ni kama mashia wa Iraq kuna upande unaounga mkojo na kuna upingao. Na bada ya kutangaza Marekani uhuru wa kuabudu nchini Saudia, sisi tulikataa nchi hiyo kuingilia mambo yetu ya ndani.

Yapasa tuache kutia chumvi mambo na tuhuma kwa sababu hayo hayajengi umoja wa nchi bali yanaleta uadui.

Nimekusudia katika kuuliza kwangu huko kutaka kuzindusha juu ya hali ya kuigiliwa na wamagharibi na wamarekani kutuchezea nchini.

Sheikh: Nakubaliana nawe kuwa ni suala nyeti na nguvu ya marekani nchini kwetu ni ya hatari watatusonga sana hii ni kweli na inatia wasiwasi kwa kila muislamu mzalendo halisi lakini vipi tutapambana nayo?

Namini kuna mambo mawili ya kimsingi:

1. Kutafuta tiba ya zile sehemu dhaifu na kufanya bidii katika kuleta maelewano kama katika hotuba aliyotoa mtumishi wa haram mbili (mfalme wa Saudia) alipokuwa akifungua kikao cha pili cha bunge.
2. Kuwe na umoja wa kitaifa na kutupilia mbali tofauti za kimadhehebu na kujitambulisha kikabila.

Ibnul Alqamy katika historia

Mwandishi: Wallahi Sheikh mimi si mwandishi maalum wa historia lakini kile ninachokijua kwa kweli juu ya Ibnul Alqami ni kuwa alifanya hiyana kubwa kihistoria na alistahiki laana ya kila umma tangu hapo, kwa sababu ya kazi yake chafu katika kumfanyia khiyana khalifa wa Bani Abbas na kuwasaidia Tatar.

Sheikh: Je wajua kwamba tuhuma dhidi ya Ibnul Alqmi kuligana na mustawa wa kiutafiti wa kielimu wa kihistoria hazina ithbati; wanavyuoni wa historia wa Shia wamejadili kama Seyyid Hasan Amini katika kitabu chake juu ya vita vya Mogul na kujibu kwa dalili za wazi, licha ya huyu wa Shia hata Mwanachuoni wa Sunni Dkt Saad bin Muhamad Al Ghamidi, profesa wa historia katika chuo kikuu cha Almalik Suud cha Riyadh amejadili tuhuma hizi na kwa insafu kabisa. Kwenye kitabu chake *Suquutud dawlatul abasiyya*, kimechapishwa Riyadh mwaka 1401 (A.H.) na kutumiwa na vyo vikiu vya Saudia kama marejeo. Na kilichapishwa tena mwaka 1403 (A.H.).

Alisema huyo kwamba kumtuhumu Ibnul Alqami hakuna dalili yoyote bali kuna dalili zaidi ya kumi na moja zinazomvua na tuhuma hizo za khiyana na kwamba msingi wa tuhuma hizo ni tofauti za kimadhehebu na kikabila, lakini lenye kusikitisha ni kutolewa ripoti upande wa kidini kwa kukusanya kitabu kutoka kwenye maktaba na kukichoma na kukipiga marufuku hata nakala iliyoko kwenye maktaba ya chuo kikuu imeichwa hawezi kuisoma yeyote ila kwa ruhusa maalumkama nilivyoambiwa- yote hii ni kwa hoja kuwa kitabu hicho kinatetea Rafidha.

Lau tufaradhie mtu wa Shia amefanya khiyana, je Shia wote watalaumiwa kwa huyo katika historia yao? Je kwa Sunni hakuna watawala na wanasiasa na wengineo waliopotoka na kukhini? Je yafaa kuwatuhumu masunni wote? Unapotokea ugaidi kutoka kwa Sunni husemwa ni kikundi kidogo tu chao, haisemwi Sunni wote au Salafi wote, lakini inapokuwa upande wa watu wa Shia inatajwa kwa wote, je huu ni uadilifu?

Msimamo wa Shia juu ya marekani

Mwandishi: Mbali na kusihi au kutosihi uliyoyasema nakubali kwamba matatizo ya pande zetu zote ni kutokana na historia ya ukinzani sasa umefikia wakati wenye akili wa pande zote kuondoa hayo zibaki zile za msingi ambazo haziwezi kuondolewa na Hasan Safar wala Abdul Aziz Qasim. Ningependa kutoa shukrani zangu kwenu kwa msimamao wenu juu ya taarifa zenu za kila siku juu ya kamati ya marekani kwa kuujua mchezo mchafu wa wamarekani.

Napenda kusema na kutangaza kwa sauti ya wazi kuwa kila Muislamu na wananchi wa marekani wao wanataka kulinda maslahi yao nao ni kushirikiana wazi na Israel na wanatangaza msaada wao, na ridhaa zao kwa uzayuni hivyo wao hawakuja kwa ajili ya Demokrasia na kulinda haki za binadamu bali ni kwa ajili ya maslahi yao. Kwa hivyo nawatahadharisha waislamu wote na wananchi wote wasidanganyike na mambo haya ya wamarekani na pia serikali yetu isiipe fursa marekani ya kufanya njama zao.

Najaf tena na hawza

Tukiachilia mbali haya ya Marekani, hebu turudi nyuma kwenye mazungumzo yetu juu ya kule Najaf ulikaa kwa muda gani huko?

Sheikh: Nilikaa miaka miwili tu hali ikawa mbaya wanafunzi na wanavyuoni wakatoka hata wa Qatif.

Mwandishi: Lini hiyo, na je kutoka huku kulisababishwa na mambo yenu ya kisiasa?

Sheikh: Si kwa sababu za kisiasa, lakini kwa tuhuma kwamba wao ni majasusi wa serikali zao, hii ni kutokana na vile utawala wa kibaath ulivyokuwa ukipambana na dini na hawza za kielimu.

Je hu ulikuwa ni wakati wa Ahmad Hasan Al Bakr au wakati wa Abdul Karim Qasim.

Sheikh: Wakati wa Ahmad Hasan Al Bakr. Hatukumkuta Abdul Karim Qasim, tulikuwa tushaondoka, wanafunzi wengi wa Qatif walikuwa wakiogopa ila baadhi ya wachache wakubwa ambao waliona wao hawana chochote, baadhi walirudi na mimi nikajiunga na Hawza ya Qum, Iran.

Mwandishi: Hiyo ilikuwa lini?

Hiyo ilikuwa mwaka 1392 (A.H.) wakati huo ilikuwa ni kipindi cha Shah na kulikuwa na umoja wa wanafunzi wa kiarabu kutoka Iraq waliohamia Iran kwa hoja kwamba wao asili yao ni Iran.

Pia walebanon na wa wakhozistan waarabu, alitupokea wakati huo Marjaa mkubwa Sayyid Muhammad Kadhi Shariat Madar, naye alikuwa na Taasisi iitwayo Daru tablighul islami, alikuwa ni mtu aliyeshirikiana vizuri na taasisi za kisunni kama vile Rabitatul alamii Islami, hata muda ule nilipokuwa Qum ulikuja ujumbe kutoka Rabita ukiongozwa na Sheikh Abul Hasan An Nadwi, walipokewa vizuri na wakajadiliana juu ya mkuruba baina ya wafuasi wa madehehebu za kiislamu.

Taasisi yake ilikuwa ikitoa jarida liitwalo Al-Hadi kwa lugha ya kiarabu na kulikuwa na makala za wanavyuoni wa Sunni, isitoshe harakati hii ilishirikisha pia watu kama

Seyyid Hadi Khusru Shah, Sheikh Muhammad Ali Taskhiri, Sheikh Muhammad Al Asifi, Sheikh Muhamad Said Numani na wengineo ambao walifanya kazi kubwa baada ya mapinduzi ya kiislamu.

Mwandishi: Wasaudi mlikuwa wangapi huko.

Tulikuwa kama kumi na watano tu hivi. Baadaye tuliongezeka lakini hapo Qum nilikaa mwaka mmoja tu.

Mwandishi: Mungu wangu! Wewe mpenzi wa madhehebu na hukuweza kushihi mazingira ya hapo?

Nilikuwa natafuta mazingira mengine ya kiarabu na karibu na kwetu. Mwanachuoni mmoja aliyetoka Iraq alichagua kwenda Kuwait naye ni Marjaa Sayyid Muhammad Shirazi, alikwenda Kuwait mwaka 1391 (A.H.) akaanzisha madrasa ya dini, nikazuru madrasa nikapenda hali yake na nikajiunga nayo mwaka 1394 (A.H.).

Mwandishi: Nataka nijue mnapata wapi pesa huko kote, ulipokuwa Najaf, Qum.. je kuna pesa za watu wema au ni za Hawza? Au mkiletewa na watu wenu?

Hawza na wanavyuoni walioko ndio wanaotoa pesa kwa wanafunzi lakini kwa kiasi maalum.

Mwandishi: Je ni zile Khums wanazopokea?

Sheikh: Ndio, kutokana na Khums wanazopata hizo hupewa wanafunzi.

Marjaa anayefuatwa hupata kulingna na upana wa ufuasi wake. Yeye hutoa kiasi kikubwa au kidogo inavyotegemea, kwa mfano kuna Marjaa waliokuwa wakitoa mkate tu kila kwa siku kwa kila mwanafunzi, na kawaida mwanafunzi hupokea kwa Marjaa wane watano, na mara nyingi ilikuwa ni kama dinari kumi za Iraq kwa mwezi, na dinari moja ilikuwa ni sawa na Riyal kumi za Saudia na vitu vilikuwa bei nafuu.

Kwa wanafunzi wa Iran na Afghanistan wao ilikuwa kiasi hiki cha pesa kikiwatosha, lakini kwa wa Ghuba la Bara Arabu, kwa kuzingatia matumizi yao yako juu, walikuwa pia wakisaidiwa na wazazi wao, baba yangu alikuwa akinitumia pesa.

Pesa na uzito wa kijamii kwa Marjaa

Sheikh, wallahi hizi Khums zinawapa uzito Marjaa wenu na nafasi kubwa katika jamii lakini tulivyosikia ni kuwa mapinduzi ya Iran yalisaidiwa na wauza nguo waliomsaidia Khomein kumuangusha Shah..

Sheikh: Kweli, Khumsi kwa Shia ndio inayowasimamia Marjaa wao na taasisi zao nayo ni fardhi ya kiislamu kama Zaka, lakini Shia wanaonelea kwamba kila anachokichuma mtu akapata faida atoe Khums (Fungu la tano) katika ziada yake.

Ama medhehebu mengie yanaonelea kwamba Aya hii inahusu ngawira ipatikanayo kwenye vita tu.

Kwa nini hukuweza kukaa Iran na ukaenda Kuwait, hiyo ilikuwa lini?

Sheikh: Mnamo mwaka 1394 A.H. nilienda Kuwait huko alikuwa Marjaa Sayyid Muhammad Shirazi, na alikuwa na wanavyuoni wengine, licha ya kuwa yeye alikuwa ni Marjaa wa kifiqh, lakini pia alikuwa ni mwenye mwamko wa kiislamu, uandishi wake na fikra zake zilikuwa wazi upande huu, nilifaidika sana naye, na lazima niseme kwamba upande wangu wa kifikra, kielimu na kiharakati katika maisha yangu niliupata wakati nikisoma kwa Sayyid Shirazi.

Alikuwa akifasiri Qur'an kila usiku na tafsiri yake ikitufungulia pambizo za upeo mkubwwa mbele yetu, haikuwa tu ni tafsiri ya kufuata tu na kutaja sababu za kushuka Aya au maana ya maneno, alikuwa akitoa katika Aya ufahamu wa kijamii, kisiasa na kifikra na akiwaamsha waislamu na kupinga wamagharibi na ukoloni.

Pia alikuwa na darsa kila wiki kwa juu ya tabia, vipi anavyotakiwa awe mwanafunzi katika mwenendo, nishati, tabia na kutangamana na jamii, kila wiki akichagua nukta moja na kuizungumzia hiyo kwa kina.

Tulifaidika sana, na mimi nilijifunza na kufaidika na kulelewa kuliko Hawza nyingine yoyote ile, katika zingine sikuwa nikihisi kuwa kulikuwa na mwanachuoni aliyenilea, pengine kwa kuwa umri wangu na haukuniwezesha wakati huo kuamiliana moja kwa mja na wnavyuoni wengine, lakni Kuwait ukizingatia pia idadi maalum ya wanafunzi na shakhsiyya ya Sayyid Shirazi ilikuwa ni ya ubaba na si mimi peke yangu bali wote katika kiwango hiki. Mmoja katika wanafunzi wake alikuwa Sayyid Muhammad Taqi Mudarrisi ambaye sasa ni Marjaa, huyu ndiye aliyekuwa akiongoza harakati za kiislamu ana alikuwa na uelewa wa kutosha na Hizbut tahrir,

Ikhwaanul-muslimiina, na harakati za kiislamu za Iran. Nilikuwa sijui juu ya harakati za kiislamu lakini kwenye madrasa ya Seyyid Shirazi nilielewa kuna harakati zenye lengo la kutengeneza hali ya Iraq na kuwaandaa watu waupinge utawala wa kiBaath Iraq, nikaishi katika mazingira hayo, nikafaidika sana na Sayyid Muhammad Taqi Mudarrisi na nduguye Hadi Mudarrisi aliyekuwa akiishi Bahrain na akija mara kwa mara Kuwait.

Hali ya Kuwait, je ni kutengana au kusaidiana?

Mimi nashangaa wewe na wanavyuoni wa Sunni nami nafuatilia uhusiano wako na masunni wa Kuwait je ni kama kawaida kuna hali ya kutengana kitaifa na kijamii?

Sheikh: Hali ya utangamano wa Shia na Sunni ya Kuwait ilikuwa ni ya kawaida, kwa kuwa madhehedeu yaongozayo huko ni ya Malik nao hawana msimamo mkali juu ya Shia na hapo kwa mara ya kwanza niliishi kwenye anga ya uwazi ya kijamii mimi mwenyewe nilisuhudia wanavyuoni wa Kisunni wakimzuru Sayyid Shirazi naye pia akizuru majlis zao hata niliwahi kufutana naye katika baadhi ya vikao hivyo.

Pia gazeti la Kuwait lilikuwa likichapisha kitabu cha Shia na kutoa nakala za matukio ya Shia. Na kulikuwa na jarida la kila wiki la Baqir Kharibt mshia, likiitwa *Swautil khalij* ambalo tulikuwa tukilisoma na kuona masuala ya jamii ya Shia, kifupi hakukuwa na utengano wala mizozo wakati huo.

Ningependa kujua kipindi chako cha kusoma Kuwait, ni vitabu gani ulivyopendelea sana kuvisoma?

Sheikh: Nilikuwa naishi kwenye mazingira ya Sayyid Shirazi ya harakati chini ya madrasa inayosimamiwa na Sayyid Muhammad Taqi Mudarrisi ambaye jina lake likawa maarufu akiwa kiongozi wa chama cha Amal Islami Iraq, nacho kikishirikiana na chama cha Daa'wa cha upinzani nchini humo. Serikali ya Kuwait haikuwa ikuruhusu harakati za waziwazi.

Wakati huu niliamka na kuingia kwenye harakati, nikasoma sana vitabu vya Al-Maududi, An Nadawi, Hassan Al Banna, Seyyid Qutbi na Fathi Yakin na vingi juu ya suala la Palestina, bado nakumbuka kitabu cha kwanza kilichonipa mori ni cha Abu Ayyad Salah Khalf kiitwacho '*Falastin bila hawiyya.*'

Na wakati huo zilidhihiri harakati za Imam Musa Sadr huko Lebanon na harakati za Amal naye alizuru Kuwait, nilifurahi sana kwa kukutana naye na kusikiliza mihadhara yake. Pia kulikuwa na uhusiano na harakati zinazopinga utawala wa Shah wa Iran ambapo tulikuwa tukipata vitabu na mihadhara ya Imam Khomeini ambaye wakati huo akiishi Najaf.

Pia kulikuwa na Sheikh Muhammad Muntadhari mtoto wa Marjaa Muntadhari, hapo ndipo nilianza kufungukiwa juu ya harakati za Iran kabla ya miaka mitano ya k uangushwa utawala wa Shah.

Mwandishi: Ningependa kujua jinsi unavyoweza kuijua lugha ya kifursi ya Iran.

Naweza kusoma vitabu na magazeti ya kifursi hata darsa na mihadhara ya lugha hiyo. Lakini kwangu kuizungumza ni ngumu kidogo.

Mwandishi: Wallahi ajabu Sheikh! Watu wengi huweza kusema kuliko kusoma.

Pengine nilikuwa naishi katika mazingira ya kielimu niijuayo ya kiarabu, na wanavyuoni huko wakisomesha kwa kiarabu hivyo sikulazimika kusema kifursi wengine wakipenda kuzungumza nasi kiarabu ili waweze kukitamka vizuri, mfano Sayyid Khamenei kiongozi wa Jamhuri ya kislamu ya Iran tulikuwa tukimzuru usiku kabla hakujakuwa na vikwazo vya kiusalama, na alikipenda sana kuzungumza kiarabu.

Pia sikupenda kuzungumza kifursi kwa ajili ya kutokizungumza vizuri, na hii ni kawaida kwa lugha mpya kwa mtu, kwa hivyo huenda kwa sababu hizi mbili ndipo sikuweza kuzungumza vizuri kifursi pia kuwa na azma ndogo juu ya lugha hiyo.

Imam Khomeini

Swali lifuatalo ni juu ya mtu hatari katika historia ya Shia kwa ujumla, nakusudia ni Khomeini, je uliwahi kukutana na mtu huyu Iraq kabla hajaenda Paris?

Sheikh: Nilipokuwa Najaf, Imam Khomeini alikuwa akiishi hapo, alikuwa ni Imam katika msikiti ulio karibu na nyumba yake, msikiti huo ukiitwa *Masjidut-Turki* yaani (Msikiti wa Waturuki), kila siku alikuwa na majlisi akipokea wageni pia kila siku bada ya Swala ya Isha alikuwa akienda maqam ya Imam ali (a.s.) kwa wakati maalum. Na nilisikia wanafunzi na wanavyuoni wakimsifu juu ya kuchunga kwake wakati. Alikuwa akifika huko kwa wakati maalum bila ya kuchelewa au kufika mapema sana hivyo kwa mwaka mzima.

Nilikuwa nikiswalishwa na yeye kwa baadhi ya siku na nilimtembelea zaidi ya mara moja kwenye kikao chake nikiwa kama mwanafunzi wa dini bila ya kuwa na uhusiano wa moja kwa moja naye au na watu wake. Kwani nilikuwa ni mwanafunzi mdogo sikuweza kuwa na uhusiano mkubwa naye.

Na katika wakati huo ndipo ikatokea rai yake ya kusimamisha serikali ya kiislamu, na vikachapishwa vitabu vitano juu ya suala hili. Ikawa ni rai mpya kwenye Hawza za kidini na ikawa ni mjadala, lakini Imam Khomeini alikua ameshikilia maoni yake niliyasoma maoni hayo kwenye anuani '*Al-hukumatul Islamiyya wawilayatul faqih.*'

Mwandishi: Aliyoyafanya Khomeini ni fikra pana kwa madhehebu ya Shia na hasa fikra hiyo ilikuwa ni njia ya kuondoa mataizo makubwa yaliyowakabili Shia, na kuwafanya kuingia siasani bila ya kumngoja Mahdi aliyeghibu, je waweza kutufafanulia?

Mwelekeo uliokuwako wakati huo ni kutoingilia siasa, na mwanachuoni wa kidini, wajibu wake ulikuwa ni kusomesha elimu ya dini tu, na kufutu mas'ala ya kidini ya watu wake tu.

Na wakaona kuwa maulama wao kuingia mambo ya siasa ni kutojishughulisha na kazi zao za dini, na pia ni kupambana na serikali ambayo itawaona kama ni wapinzani wao. Pia ilionekana kuwa katika siasa kuna aina fulani ya kutokuwa na ucha Mungu na upaji nyongo aanaohitajika kuwa nao mwanachuoni, lakini hilo halikuwazua wao kupambana kwa nguvu na ukoloni wa kigeni kama ilivyotokea Iran kwenye suala la waingereza juu ya tumbaku na vita dhidi ya Urusi.

Pia Iraq juu ya kupinga utawala wa kiingereza ambapo wanavyuoni waliongoza mapinduzi ya mwaka 1920 yaliyoishia kuwafukuza waingereza.

Ama inapotokea dhulma katika siasa za ndani, wanavyuoni walisimama kuwapa nasaha zao viongozi. Na wao wana tahadhari sana kusitokee umwagaji damu au uvunjaji wa heshima au kutokea fitna nchini.

Na wengi walionelea kuwa serikali ya kiislamu haisimami ila kwa mkono wa Imam anayengojewa, lakini Imam Khomeini aliwapa changamoto wanavyuoni ya kusimamisha serikali ya kiislamu, na wasiwaachie mambo hayo ya wasilamu wale wanaofuata wamagharibi, kwa kupinga Uislamu, na kwamba wasingojee kuja kwa Imam Mahdi, kuna waliomtangulia kutoa rai hii kama Sheikh Mahdi Nafi aliyefariki mwaka 1244 A.H. lakini yalibaki kwenye maoni ya kielimu tu.

Imam Khomeini akaichukua rai hii na kuifanya iwe ni yenye kutumika kisiasa na ilihakikishwa wakati wake kwa kuanzisha jamhuri ya kiislamu ya Iran.

Swali linalojiuliza lenyewe ni je, hiyo kusimamisha hukmu ya kisheria katika Fiqh ya Shia imefungika katika utawala wa mwanachuoni aliouchukua Imam Khomeini?

Iko rai nyingine juu ya uwezekano wa utawala wa kisheria kwa umma kuchagua viongozi wake alieleza Sheikh Naibi (1277 – 155 A.H.) kwenye risala ayake iitwayo '*Wilayatul umma ala nafsihi.*'

Hali ya mashia wa Lebanon

Mwandishi: Linapotajwa jina la Muhammad Mahdi Shamsu din linakuja swali la hali ya mashia wa Lebanon, naona iko tofauti na ya wa Iraq, Kuwait na Iran, wao ni mfano wa kipekee wa kusameheana na kuishi pamoja na uwazi, nami nahisi kuathirika kwa Hasan Saffar na Madrasa ya Lebanon, je uko pamoja nami juu ya hili, na kwa nini iwe Lebanon pekee?

Maumbile ya jamii ya kilebanon na ushirkiano wao katika utawala kiasi ambacho hakuna kundi linalotawala wengine, kumewafanya walebanon wawe wanakubali kuishi pamoja. Wanavyuoni na wanafikra wao wameenda na hali hii kiasi ambacho lau muislamu atamkosea mkristo basi taasisi za kiislamu ndio zitakuwa za mwanzo kukemea na hivyo hivyo kwa wakristo. Kimadhehebu pia mshia wa huko akimkosea msunni basi baraza la kiislamu la Sunni litakuwa la kwanza kumkemea na hivyo hivyo Shia.

Kweli nakubaliana nawe na nakiri kuwa niliathirika na madrasa ya Lebanon na hasa fikra za Sheikh Muhammad Mahdi Shamsu din ambaye nilikuwa na uhusiano naye hasa na mara nyingi nikimzuru mara nyingi ajapo Syria au nikienda kwake na kila alipozuru Saudia kwa Hijja au vikao aliniarifu kabla nikaenda kumuona Jeddah au Madina au Riyadh. Ama simu pia tuliwasiliana naye mpaka alipokuwa mgonjwa Paris na siku mbili kabla ya kufariki kwake Beirut.. Nilisoma na kujadiliana naye kwa urefu juu ya maandishi yake.

Nilipomuonyesha kitabu changu '*At-taaddudiyya wal hurriya fil islam*' alifurahi sana na kuandika utangulizi na hiyo ni dalili ya ushujai shaji wake juu ya hili.

Nilikutana na Sheikh Shamsu din miaka mitano iliyopita tukampokea na Ustadh wangu marehemu Dkt. Abdul Qadir Tash katika idhaa ya Iqra. Maoni yake yalikuwa juu ya umoja na kuishi pamoja na hivi sasa twasikia hayo hayo kutoka kwa Sheikh Muhammad Husein Fadhlu llah, je utatueleza sababu za maendeleo haya ya masheikh wa Lebanon?

Sheikh: Juu ya haya kama nilivyoeleza na nawafikiana nawe juu ya sababu mbili za kimsingi:

Kwanza: Daraja ya juu ya fikra wazi wanazoishi watu wa Lebanon, uko mwanachuoni wa dini huchukua pia fikra zingine na hukutana na mielekeo tofauti na huisihi akichunga maslahi ya jamii nyingine. Ama Iran na Iraq hali haikuwa katika daraja hiyo.

Pili: Iran na Iraq kuna taasisi za kidini zinazoongozawa na Marjaa na Hawza za kdini na hazikubali fikra mpya. Ama Lebanon hakuna taasisi za kidini zinazopinga fikra za mageuzi na kuacha mambo yaliyozoeleka.

Tofauti ya Sunni na Shia

Hebu sasa Sheikh utueleze juu ya tofauti za kimsingi za madhehebu ya Sunni na Shia.

Sheikh: Tofauti kubwa ni suala la uimamu na marejeo ya uongozi wa kidini (*marjaiyya*). Hivyo ni kwa sababu uimamu kwa Shia uko katika pande mbili: Uongozi wa kisiasa, ukhalifa. Shia wanaamini Imam Ali alitajwa kwa ya uongozi, alitajwa na Mtume (s.a.w.), Na kwamba yeye alikuwa ni bora zaidi kwa uongozi, na baada yake ni maimamu wa Ahlu bayt, lakini hili ni siala la kuhistoria

Ambalo lahitaji kujadiliwa, maadam tofauzi ya mwenye kuwa na haiki hiyo ni ya kimaoni na kifikra basi halihitaji kuzozana. Upane wa pili ni uongozi wa kidini (*marjaiyyah*), ambapo hapo hupatikana maongozi ya kidini na sharia baada ya Mtume (s.a.w.)

Sunni wanaonelea kuwa yafaa tuchukue sunna kutoka kwa maswahaba, na tujifunze kwao yale mambo yenye kukanganya katika Qur'an.

Ama Shia wanaonelea kuwa marejeo yabaki kwa Ahlu bayt tu, wala hawachukui yanayokwenda kinyume na wao, na hii wanafuata amri ya Mtume (s.a.w.) kama ilivyo katika vitabu sahih na Hadith zinazotegemewa.

Ametaja Muslim katika Sahih yake: Hadith Na. 2408 Kutoka kwa Zaid bin Arqam amesema: "Mtume alisimama mahali paitwapo Khum, kati ya Makka na Madina, akamhiidi na kumtukua Mwenyezi Mungu, akatoa mawaidha na akasema: "Enyi watu! Mimi ni mwanaadamu na huenda akatumwa mjumbe wa Mola anijie nami nimuitikie, Mimi nawaachia vizito viwili, Cha kwanza ni kitabu cha Mwenyezi Mungu humo mna uongofu na nuru, basi chukueni kitabu cha mwenyezi Mungu na mshikamane nacho., kisha akasema: "Na ahlu bayti wangu nawakumbusha kwa Mwenyezi Mungu kuhusu Ahlu bayt wangu, nawakumbusha kwa Mwenyezi Mungu kuhusu Ahlu bayt wangu, nawakumbusha kwa Mwenyezi Mungu kuhusu Ahlu bayt wangu.

Ametaja Sheikh Muhammad Nasrudiini Al-Albany katika mfululizo wa Hadith sahih Juz. 4 Uk. 355. Hadith Na. 1761 amesema Mtume (s.a.w.): "Enyi watu! Hakika ninawaachia vitu ambavyo lau mtashikamana navyo hamtapotea: Kitabu cha Mwenyezi Mungu na Ahlu bayti wangu."

Na akasisitiza Al-Albany kuwa Hadith hii ni sahih kwa njia nyingi na ana ushahidi kwa Hadith zingine na akamjibu yule anayeifanya kuwa ni dhaifu Hadith hii.

Ametaja Tirmidhi na Tabrani, Imam Ahmad na wengineo kwa Hadith hii ndipo Shia walifahamu kwamba Mtume alipanga kurejelea kwa Kitabu na Ahlu bayt wake baada yake, na kwamba yeye ataondoka duniani na kuwaachia umma vitu hivi viwili na kuchukua miongozo kutoka kwavyo pekee ndio kujiepusha na upotevu.

Hapo ndipo iko hitilafu kati yao na Sunnina ndipo vikatokea vitawi vingi katika akida na Fiqh ambapo Sunni wanachukua kutka kwa baadhui ya maswahaba na tabiina, na Shia hawachukui ila kutoka kwa maimamu wa Ahui bayt au yae yanayowafikiana na hayo.

Ama riwaya ya Sunni isemayo kitabu cha Mwenyezi Mungu na Sunna yangu,' hiyo hikuthibiti kwa Shia, Ibn Hajar Al-Haithami ametaja katika '*Sawaaiqul muhrqa*' kuwa kuna wajhi wa kukusanya baina ya Hadith mbili hizi.

Mwandishi: Naam Sheikh, lakini nijuavyo katika maudhui haya ni kuwa Sunni hawajasema katika maudhui haya kwa kuwa ni kwa ajili ya kuwa Swahaba ni katika Ahlu bayt au wengineo, bali ni kwa ajili ya elimu na ubora, kwa hivyo wamepokea kutoka kwa Ali, Abbas, Jafar Sadiq, Zainul abidina na wengineo, nitaacha maudhui haya na niende kwenye kutaka ufafanuzi juu ya maudhui mengine ya hitilafu.

Baki ya maudhui ya hitilafu ni ya kimatawi, ameandika Seyyid Murtadha Al Askari cha Juzuu mbili kiitwacho *Maalimul madrasatani*' ametaja misingi ya kila madhehebu, ya wafuasi wa maswahaba na wafuasi wa Ahlu Bayt.

Kwanza: Tunapozungumza juu ya Ahlu Bayt, ni juu ya wale aliowapanga Mtume (s.a.w.) kama alivyopokea Imam Ahmad na Tirmidhi na wengineo. Na Sheikh Ibn Taymiyya pia amenukuu katika '*Huquuq ahlu bayt*' kuwa: "Imepokewa kutoka kwa Ummu Salama Aya hii: "Hakika Mwenyezi Mungu anataka awaondolee uchafu enyi watu wa nyumba ya Mtume na kuwatakasaka kabisa," iliposhuka, Mtume alizungusha shuka yake kwa Ali, Fatima, Hasan na Husein, akasema: "Ewe Mola! Hawa ndio Ahlu bayt wangu, basi waondolee uchafu na uwatahirishe kabisa." Kisha Ibn Taymiyya ameongeza: "Sunna yake inafafanua Kitabu cha Allah na kukibainisha na kutoa dalili. Aliposema "Hao ndio Ahlu bayt wangu" mtiririko wa Aya waonyesha kuwa ni wakeze, licha ya hivyo lakini hao (Ali, Fatima Hasan na Husein) ndio wapaswa zaidi wawe ni Ahlu Bayt wake kwani uhusiano wa nasaba una nguvu zaidi kuliko wa kuoana."

Pili: Mapokezi ya Ahlu bayt katika marejeo ya Sunni ni nisba ya ilivyopokewa na wengine, pengine hiyo yarejea kwenye hali za kisiasa walizokuwa wakiishi Ahlu bayt, kama tukichukua Sahih Bukhari kama mfano, tutatapata kuwa Ibn Hajr Al asqalani katika utangulizi wa *Fat-hul baari* anataja mfano wa namba zifuatazo: Idadi ya Hadith zilizopokewa kutoka kwa Sahih Bukhari kutoka kwa Anas bin Malik ni 268, na kutoka kwa Abdallah bin Umar ni 270, Abu Huraira ni 446 , Ummul muninina Aisha ni 242, ama Imam Ali bin Abi Talib ni 29 na Bi Fatima ni Hadith moja.

Mwandishi: Hebu twende kwenye maswala yanayogusa hisia za Sunni kama vile kuwatukana maswahaba, msahafu wa Fatma, sijui Sheikh vipi nimkubali Shia anayewatukana maswahaba wa Mtume (s.a.w.) hebu fafanua Sheikh.

Sheikh: Nimejadiliana na masheikh wengi wa Sunni wa miji mbalimbali, na nimekutana na ulama wengi wa kishia wanaofanya juhudi ya kuwa na ukaribu kati ya waislamu, nikaona kuwa matatizo ya Sunni wanayolalamikia Shia yanasababishwa na moja kati ya sababu zifuatazo: Kutokukubali ukweli wa hitilafu ambapo Sunni wanawalaumu Shia kwa kuwa rai zao zinazowapinga kama kwamba Shia yawapasa kukubaliana na rai zote za Sunni ama sivyo walaumiwe. Jambo ambalo ni lazima lieleweke ni kwamba, kuna madhehebu mbili zinazowafikiana katika misingi ya dini, lakini zinatofautiana katika maelezo ya kiakida na kifiqhi. Kama ilivyo hali ya kutofautiana ndani ya madhehebu ya Sunni kati ya Ashaira, Mutazila, Salafiyi na Sufi.

Ama kusema kwamba ni lazima kufuata Kitabu cha Mwenyezi Mungu na Sunna hilo lakubaliwa na wote, lakini kuna tofauti ya kufahamu na kukubali baadhi ya mapokezi.

Na baada ya karne kumi na nne za migogoro na kujishughulisha na hitilafu ni lazima sasa tukubali kuwa kuna madhehebu mengine, na kuwa kuna ukweli wa kuhitilafiana, na tujaribu enzi mpya ya kuwa pamoja na kupeana heshima.

Jambo la pili: Kuzilaumu rai za kipekee kwa wote. hapa nakubali kuna baadhi ya Shia mathalan wanaudhi wengi kwa kuwatukana maswahaba ama kwa kutofahamu ama kwa kujibu mashambulizi ya muamala wa kisunni kwao wao haifai tulaumu madhehebu yote kwa hilo, kama ni hivyo ingefaa watu wa magharibi walaumu waislamu na waarabu wote kwa kufanya ugaidi.

Tatu: Kufahamu vibaya ukweli wa rai za Shia kwa kusudi au si kwa kusudi, au pia kwa kukosa kusoma

au kwa kusikia maneno, kwa mfano sisi hapa Saudia vitabu vya Shia haviruhusiwi kuingia wala hawana fursa ya kutoa maoni yao katika vyombo vya habari, na baadhi ya wanavyuoni wa kisunni hawataki kujisumbua kusoma marejeo ya vitabu vya Shia vinavyotegemewa, ndipo wakabaki na picha mbaya ya Shia.

Wakati mmoja nilimuuliza mmoja kati ya makadhi wa Qatif kama amesoma marejeo ya fiqh ya Sunni juu ya uwanja wake wa ukadhi na hali ya kuwa yeye ni kadhi katika eneo la mashia na kuna mambo ya maisha yao, mipaka na mizozo. Akanijibu kwamba hajasoma kwa sababu hana wakati wa kutosha na hana haja ya hilo.

Mfano mwingine ni juu ya wanaosema kuwa Shia wameipotoa Qur'an ambapo vitabu vya Shia vya tafsiri Fiqh na itikadi vinaeleza wazi kabisa kwamba Qur'an imehifadhiwa na kupotoshwa ambapo matukio katika matangazo kielimu na kijamii hawana Qur'an nyingine ila hii waliyo nayo waislamu idhaa zao inasomwa hiyo hiyo na katika Swala zao yasomwa hiyo hiyo, watoto wao wanasomeshwa hiyo hiyo, riwaya zilizoko katika vitabu vya Shia juu ya upungufu katika Aya za Qur'an pia kwa Sunni zipo, na kama Sunni wamepata matokeo kuwa kuna *naskh*, hiyo ni sahihi.

Kuna rai ya baadhi ya wanavyuoni wachache wa Shia wamekubali riwaya hizo na wakasema kuwa zipo zilizonasikhiwa lakini wanavyuoni wa Shia wengi wamepinga hilo na wakatunga vitabu juu ya suala hilo kwa nini basi tukariri na kung'ang'ania shubha hizi?

Mwandishi: Nikukate kidogo sheikh, je waweza kutupa majina ya mashia waliosema hivyo ili tuweze kulinganisha, kutoa hoja na kukubali mpaka...

Sheikh: Ulama wa Shia waliosema kuhusu kuwa Qur'an imehifadhiwa na kupotoshwa na kupunguzwa na wakaikataa riwaya zisemazo hivyo ni wengi vigumu kudhibiti idadi yao lakini nitataja baadhi tu:

Sheikh Saduq, Abu Jafar Muhammad bin Ali bi Husein (aliyefariki mwaka 1381 A.H.) amesema: "Imani yetu juu ya kwamba Qur'an aliyoteremsha Allah kwa Mtume wake ni ile ambayo iko mikononi mwa watu hakuna zaidi ya hiyo, na anayesema kwamba sisi tunasema kuwa kuna zaidi ya hiyo basi huyo amesema uongo..."

Mwandishi: Vizuri. Yote uliyoyasema lakini Sheikh, nachanganyikiwa ninayoyasikia kutoka kwako na aliyosema Al-Kualyni katika Usuulul kafi (2381) kutoka kwa Jafar bin Muhammmad amesema: "Hakika sisi tuna mas-haf ya Fatima mbayo ni mas-hafu kama Qur'an yenu hii mara tatu, wallahi hakuna yaliyomo katika Qur'an yenu hata herufi moja. Nawe wasema kuwa hakuna katika sisi anayesema kuwa mashafu ya Fatima ni Qur'an nyingine? Je hapa ni mgongano ama ni kusahau kwako?"

Riwaya zilizomo kwenye Al-Kafi si dalili ya kuwa Qur'an imepotoshwa au kuna Qur'an nyingine, bali zazungumzia kitabu cha Fatima umbo lake linalingana na la Qur'an mara tatu lakini hakuna kitu cha Qur'an humo. Na hii ndivyo walivyosema masheikh wa Shia kama Sheikh Majlisi katika *Miraatul uquul* na Mazandarani katika *Sharh Usuulul kaafi* zimekuja riwaya 8 katika mlango huu kwenye *Al-Kafi*, Majlisi amezisahihisha mbili amesema mbili ni *hasan* na nne ni *mursal*, Na ya pili ni *dhaif* ya tatu na ya nne ni *majhul* sanad yake.

Inaeleza wazi moja ya riwaya hizio kuwa mas-haf ya Fatima ni riwaya alizozisikia Fatima na kumsomea Ali naye akamuandikia. Riwaya nyingine yaonyesha kuwa mas-haf ya Fatima kwamba katika maisha ya Fatima hakuna Qur'an bali ni ilimu ya kidini ambapo Imam Jafar Sadiq amesema: "Mas-haf ya Fatima sidai kuwa ndani yake mna Qur'an, ndani yake mna wanayoyahitajia watu kwetu sisi na hatuhitaji yeyote."

Imekuja katika riwaya nyingine: Kwamba mas-haf ya Fatima ni wasiya na watoe mas-haf ya Fatima kwani mna ndani yake wasiya wa Fatima (a.s.).

Kwa hivyo hakuna katika riwaya hizi ishara ya kuonyesha kuwa kuna kupotoshwa au kuwa hiyo ni badili ya Qur'an pengine mkanganyo umekuja kwenye hilo jina la Mas-haf ya Fatima! Kwa kuzingatia jina msahafu i la Qur'an..

Tukirejea kwenye vitabiu vya lugha tutakuta kuwa kila kitabu kilichokusanywa kilugha ama huitwa mas-haf kama ilivyo katika *Lisanul arab* na katika *Qamus* na *Sihah*.

Ametaja Al-Hafidh Abu Bakr bin Abi Daud Sajistani (aliyefariki mwaka 316 A.H.) katika kitabu chake Al masahif, akataja mfano Khalid bin Midan katika wanavyuoni wakubwa wa Sham na tabiina ilikuwa ilimu yake kwenye msahafu wenye izar.

Na nimesoma kitabu cha Dkt. Nasir din Al-Asadi kiitwacho *Masaadirus-shi'r al jahily* nikapata akisema: "Walikuwa wakiita mkusanyiko wa kitabu kwa jina la msahaf wakikusudia mkusanyiko wa kitabu. Si Qur'an pekee kwa hivyo kuitwa mas-haf ya Fatima ni kwa sababu hii tu ya kilugha.

Bali ni Qur'an kamili

Mwandishi: Sheikh, aidha ijmai ya Sunni juu ya ukamilifu wa Qur'an haikupungua hata herufi moja hiyo wamekubaliana tangu zama zilizopita kwetu hakuna kama ulivyosema hivi punde.

Waislamu hawawezi kutuhumu kuwa Qur'an utukufu wake kuwa imepotoshwa, Sunni wanatuhumu Shia kwa hilo, na Shia wanatuhumu Sunni pia kwa hilo na hii ni fursa ya kutia shaka walioitumia fursa hii wale mustashrikiina na wanoupaka matope uislamu

Nami najua kuwa Ijmai ya Sunni na Shia yakubaliana juu ya Qur'an na kwamba haijapungua hata herufi moja kama ilivyo katika vitabu vya Shia riwaya ya upungufu ina upotofu pia vilevile katika vitabu vya Sunni lakini kwa nini Sunni hawakubali maelezo ya riwaya zetu na wengine kutuelekezea tuhuma kwetu?

Tatizo pekee na gumu

Kadhiya ya msahafu wa Fatima umeifafanua kwamba Qur'an yenu ndio hii hii yetu lakini suala la kuwatukana mswahaba na kumtukana Sheikh wa waislamu Abu Bakr (r.a.) na Umar hili ndilo suala tata kati ya Sunni na Shia, utatueleza nini hapo.

Kutukana si katika hulka ya muislamu wala ya mwenye akili, nami nakataa tabia ya kuwatukana makhalifa na maswahaba, na naamini hii ni sehemu tu ya historia mbaya waliyoish nayo waislamu, kulikuwa na utawala uliokuwa ukiwakandamiza Mashia,

ikawa majibu makali ya shia ni kutukana maswahaba na ni lazima tukubali kwamba dola ya kiamawi ndio iliyoweka matukano kwa kumtukana Ali bin Abi Talib juu ya mimbari.

Ametaja Muslim katika Sahih yake: Muawiya alimuamuru Saad bin Abi Waqqas, na akamlaumu kwa kukosa kumtukana, kama ilivyokuja katika mlango wa Fadhaili. Imepokewa kuta kwa Amir bin Saad bin Abi Waqqas, kutoka kwa baba yake, amesema: "Muawiya bin Abu Sufiyan alimwamuru Saad akasema: "Nini kilichokuzua usimtukane Abu Turab?" Akajibu: "Je hukumbuki matatu aliyoyasema Mtume (s.a.w.) juu yake? Sitamtukana (Hadith). Lakini ajabu ni kwamba baadhi ya watu wanajaribu kuiawili Hadith hii kwamba haionyeshi wazi amri ya Muawiya ya kumtukana Ali.

Imekuja katika Sunan Ibn Maja ya Al-bani Hadith Na. 98, kutoka kwa Saad bin Abi waqqas amesema: "Alikwenda Muawiya katika baadhi ya Hajj zake akaingia Saad kwake, wakamtaja Ali. Muawiya akamtukana (Ali). Saad akakasirika akasema: "Juu ya mtu huyu nilimisikia Mtume (s.a.w.) akisema: "Atakayekuwa mimi ni bwana wake basi na Ali pia ni bwana wake." Na nimemsikia Mtume akisema: "Wewe (Ali) kwangu daraja yako ni kama alivyokuwa Haruna kwa Musa, ila tu hakuna mtume baada yangu."

Na nimemsikia akisema: "Kesho nitampa bendera mtu anayempenda Mwenyezi Mungu na mtume wake." Na inavyojulikana katika historia khalifa Umar bin Abdul Aziz ndiye aliyeeondoa kumtukana Imam Ali.

Imekuja katika *Tarikh dawlatul amawiyyah* kitabu cha Sheikh Muhammad Al-Khadhari anayetegemewa sana katika somo la historia katika vyo vikiu vyetu vya Saudia: